

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Christian Heinrich

og

Carl Gotfred

von

Württemberg

A. Lindorf
1863.

I N D H O L D S F O R T E G N E L S E .

SLÆGTENS ÆLDSTE LED	3.
HINRICH von WÜRTZEN	6.
CHRISTIAN HEINRICH von Würtzen	10.
CARL GOTFRED von WÜRTZEN	19.
1800:TALLET	33.
SLUTNING	35.

STAMTAVLE EFTER LENGNICK	36.
ANNA MARGRETHE JUHL's FORFÆDRE	38.
CHRISTIAN HEINRICH von WÜRTZEN's FORFÆDRE	39.

Skema over DE 11 GENERATIONER	11/12.
Portrætterne af Christian Heinrich og Anna Margrethe	18/19.
Portrætterne af Carl Gotfred og Anna Valborg, Christen, Thomas Rohde og Anna Dorothea	32/33.

SLÆGTENS ÆLDSTE LED.

De ældste holstenske arkivalier lader formode, at slægten Würtzen stammer fra det oldenburgske, medens familietraditionen - nedskrevet i 1855 - lyder på, at forfædrene er indkommet fra Schlesien, hvilket for så vidt ikke forhindrer, at de kan have lagt vejen om ad Oldenburg. At der skulde være nogen forbindelse til byen Wurzen i Sachsen, må man vist opfatte som en ren strøtanke, og vi bør ej heller eftersøge navnets oprindelse i den tyske ordbog, da vor seriøse forskning derved vilde komme på afveje.

Selv ynder jeg en teori om, at navnet er af slavisk rod, ihukommende at venderne endnu for fire hundrede år siden var et livskraftigt folk i Tysklands sydøstlige egne, og herom har jeg broderet mig en hel lille historie, som jeg skal vogte mig for at slippe ubevæbnet løs til kritiske læsere.

Det sikre er, at navnet Würtzen træffes dokumenteret i 1592 i den lille holstenske by Nortorf. Herefter drager slægten sin mærkværdigt tynde linie igennem det dansk-tyske monarkis historie, indtil disse kongens trofaste undersætter pludselig i de slesvigske krige fandt sig placeret på begge sider af en frontlinie, der aldrig før havde delt dem indbyrdes.

Før den danske stamtavle begynder i 1709, kan familiens forhold kun udredes med øverbevisningens hjælp, men fåtallig, som den altid var, må vi nok have lov til på denne afstand at betragte den som en helhed. Dens gamle signet - kendt i hvert fald fra 1806 - viser to hjorte stående op mod et primitivt træ, og det vilde passe smukt med det faktum, at de ældste kendte Nortorfere netop var skovfogeder og brugte et familievåben med en springende hjort. Dette fælles motiv må være meget gammelt, alene af den grund, at de to slægtsgrene skilles allerede så langt tilbage som i 1600 tallet.

Foruden skovfogederne kender vi en hel række Würtzen'er som "Kirchspielvoigte" - det betyder kirkegodsforvaltere og ikke underholdningsdirektører - medens andre blev landbrugere i Ditmarsken, og endnu flere gik i militærets tjeneste.

Modgang fik de nok af, både i hjemmene, hvor den ene store generation efter den anden smuldrede hen og blev lille, og i samfundet, hvor disse embedsmænd med stor dygtighed måtte manøvrere sig igennem de farligste tilskikkelser. Målbevidst fulgte de her hver for sig den linie, der også var samfundets: Trods modgang skabte flittigt arbejde dem fremgang.

HINRICH von WÜRTZEN (1665-1724) tog det første skridt ud i store forhold, idet han blev en højt betroet administrator på de stormægtige Rantzau'ers stamgods i Barmstedt. Den danske stamfader, CHRISTIAN HEINRICH v.W. (1709-96), som sikkert var Hinrichs søn, blev kongens mand og Ober-Kriegs-Commissair, men måtte i sit livs sene aften se denne karriere slutte med et så hjerteskrærende sammenbrud, at selv det høje Krigsministeriums anklager mandede ud i undskyldende momenter og menneskelige hensyn.

Højest i næste generation nåede hans yndlingssøn, CARL GOTFRED v.W. (1754-1817), der blev ridder af Danebrogen, oberst og kammerherre samt kommandant i Kastellet, det sidste på makaber baggrund, hvorom senere. Han var en pennens mand, og ingen af slægten har fået smukkere eftermæle, end han gav sin højtagtede gamle fader og sin kære hustru. Det er ham, der inspirerer til at søge det menneskelige indhold i de støvtørre officielle notater, der ellers mest udgør vor kontakt over den store afstand.

Mest kendt blandt hans sønner blev oberstløjtnant VILHELM FERDINAND v.W. (1796-1858), Frederik VII's ledsager i svære søslag og anden tidsfordriv, kendt for upper-cut'en: "Det er løgn i Deres MAJESTÆTS hals!" - og i det hele taget for serier af rappe svar og historier, der nu og da får det visne papir til at rødme i ellers pæne biblioteksbøger, skønt de saft-holdigste replikker nok aldrig kom på prent. Hans lyst og evne til at se tilværelsen fra den humorfyldte side genfandtes ubeskåret, omend smukt afslebet og poleret, hos min fremragende svigerfader, FREDERIK EMIL W. (1880-1950), som også plejede at få en god historie ud af en nervepirrende situation.

Det ældste øjebliksbillede, vi kender til, er fra kort før jul 1650, da Königlich Rendsburger Waldvoigt ^WWULF v. WÜRTZEN i embeds medfør rejste til Itzehoe og dersteds med sine knækkede gotiske bogstaver prentede en omfangsrig indberetning om udbytte og afgifter for skoven ved vildtskansen, 3-4 mil fra Rendsborg. Den blev færdig i god tid og underskrevet den 14' december, så han har nok lige nået at få sin afregning og få købt ind for vinteren - måske endda en lille ting til sønnen Ernst? ^I_{II} før han vendte hjem til højtiden i Stafstedt. ^{↳ Lovr. S. Rendsburg} Brevet kan læses i Rigsarkivet, men tro ikke, det er munter læsning. Interessen ligger i, at det bærer den ældste kendte underskrift af en Würtzen.

Der er mere almene problemer i det brev, som Kirchspielvoigt'en CHRISTIAN v. W. i Nortorf år 1674 skrev til Krigskollegiet for at lufte sin utilfredshed med, at hans hårdt savnede salærer for tjenesteydelser indgik

sent og trevent. Vi må håbe, at militærets stærke arm har kunnet slå et slag for manden, for han har næppe startet med meget mønt på lommen, da han i 1661 blev "reduceret" fra Gert Bolts hvervede privat-kompagni i Glückstadt. Men den formelle baggrund for at klage til militæret over menigheden må ellers have været hjemmelavet. Christian I fra Nortorf ægtede den 16. februar 1666 i Rendsborgs Marielkirke jomfru Dorteia Wohldenbera, med hvem han grundlagde den gren af slægten, som blev i Nortorf og først uddøde i 1891 med Jochim Matthias v.W., en ældgammel original og egnens sidste postkusk. Een af Christians sønner nåede til at studere ved Kiels universitet - vi véd dog ikke hvilken videnskab, men der var jo flere slags i følge mundheldet.

Strengt taget kommer Christian os ikke helt direkte ved, men han er dog nærved og næsten, thi han var halvbroder til Hinrich på Rantzau. Deres fælles fader - vor Würtzen-linies ældste identificerede led - var ERNST v.W. (ca.1610-72), der var kirkegodsforvalter i Nortorf fra 1644 til sin død. Hans anden kone hed Gertrud, og det var hende, der var mor til Hinrich, men der var flere børn i begge ægteskaber, og blandt Hinrichs brødre og nevøer har i hvert fald de tre landsknægte HANS, CHRISTIAN II og ERNST WILHELM sat sig spor i arkiverne. Jo - landsknægte, det var just det, de var. De to sidste fulgtes ad et stykke på livets tornefulde vej, da de begge i 1707-09 var hvervede soldater i 4. danske infanteri-regiment, før tilfældet udlejet til kejseren i Ungarn. Christian faldt i 1715 ved Stralsund for en svensk kugle, og vi kender ikke til, at han nogensinde har ejet mere end sine to tomme hænder. Ernst Wilhelm derimod havde virkelig fra pusztaen hjembragt en erobring, som hed Eva Theresia, og de fik i 1711 døbt en søn, Christian Ludwig, i Rendsborgs Garnisonskirke. For Eva blev turen til det fjerne Norden et dystert eventyr, for manden døde allerede i 1714, og i Rigsarkivet kan vi se den ansøgning, hun sendte til kongen om at få udbetalt hans slutafregning, så hun kunde slippe hjem til Ungarn igen. Om historien førte til, at der opstod en familielinie i Ungarn, véd vi ikke.

HINRICH von WÜRTZEN.

Den første, vi får lidt personligt indtryk af, er HINRICH v.W., der fødtes 1665, blev faderløs som 7-årig og i en alder af 37 år ægtede ANNA CATRINE MARGRETHE (1679-1724). I 1710 var han forvalter på Rantzauernes gods Drage ved Itzehoe^{b)}, i dag kun et navn og en jorddyngge, men den gang residens for den yngre Rantzau, grev Wilhelm Adolph^{c)}. Hovedgodset ved Barmstedt var allerede i 1696 i kraft af førstefødselsretten tilfaldet hans eneste og langt ældre broder, Christian Detlev (1670-1721), som var en ilde berygtet levemand og en forhadt bondeplager. Den yngre broder, der endte i livsvarigt fængsel, var en hæderligere type med en delvis retlinet karakter, og i årenes løb kom de to brødre i et forbitret indbyrdes modsætningsforhold. Dette var til megen glæde for såvel Gottorperne som den danske konge, der hver for sig udarbejdede gode prokurator-argumenter for at tilvende sig det rige gods, når man ved passende lejlighed kunde ryste den saftige frugt løs fra det gamle træ.

Hinrich v.W. synes utroligt nok at have været velanset hos alle de stridende, og i 1712 aflagde han ed som husfoged på selve Rantzau. Titlen lyder, som om han blot var en særlig bredt galoneret overtjener, men hans efterladte embedsakter viser, at han så at sige har været forretningen Rantzaus daglige leder, og en sådan var såvist tiltrængt til at bringe orden i det kaos, som var skabt af den tøjlesløse Christian Detlev. Heldigvis lod kongen af Preussen den uregerlige adelsmand indespærre i årene 1715-20 for gæld og andre udfoldelser, men da Wilhelm Adolph i 1720 havde betalt denne manøvredegtige politiker 24.000 Daler Preussisk for at beholde Detlev indespærret på livstid, slap han straks fangen løs, og så blev der torden i luften. Både bønderne, Wilhelm Adolph, kongen og Gottorperne samt et par private bekendte havde en fornuftig interesse i at få tre alen jord over Christian Detlev hurtigst muligt, og man vil forstå, at han kom ud for en række ulykkestilfælde.

De indtræffende tilfældigheder dæmpede ingenlunde hans virke-trang. For at fejre løsladelsen overvejede han først at rive den nye kirke i Barmstedt i små stykker, dette inspireret af, at broderen havde bygget den, medens han selv sad bag tremmerne. Grev Detlev fik dog hurtigt mere presserende sager om ørerne, idet han havde snydt for aflønningen til de 50 mand "gudløse, forvovne slyngler", som han havde hyret i Hamborg til gardering af sin med så særprægede forventninger imødesete hjemkomst til familieslottet, hvor undersåtterne jo utvivlsomt havde indstillet sig på farverige skuespil.

Greven havde ikke været smålig med løfterne til sin nybagte livgarde: "Alt, hvad I måtte erobre med kården i hånd, på slottet i Barmstedt og godset Drage, skal være Eders". Det eneste løvsøre, de erobrede, var imidlertid kaptajn Prätorius, og den 3. juli 1720 orienterede de da greven om de mulige alternativer for en afregning: Kontanter straks på stedet eller af med hovedet. Åbenbart for at meditere i ro forflyttede grev Detlev sig til husfogdens bolig og låste gadedøren efter sig, hvornæst soldaterne videreførte forhandlingen med økser plus en flintebøsse med 12 kugler, til uheld for lakaj Petersen fra Hamborg, der stod i vejen for een af dusinet.

I næste runde smadrede soldaterne von Würtzens borde, stole og skabe og stjal hans husgeråd og sølvskeer tilligemed sekretærens linned, kårde, handsker, penge og hat. Man aner, at parterne på dette stadium er blevet betydeligt uvenner, thi "herefter rådslog rebellerne om, hvorvidt de ufortøvet skulde stikke ild på huset, eller om de først skulde ihjelslå alle i samme levende", men de må være blevet for tidligt trætte, for pludseligt bestemte de sig for, at det vilde være meget lettere at drage ud på landet og plyndre sig til betalingen hos bønderne, og derved blev det.

Den dag har den 11-årige Christian Heinrich set ting, som endnu den 87-årige Ober-Kriegs-Commissair har kunnet huske.

Da roen var genoprettet, blev den gennemhullede Petersen fra Hamborg begravet i den nye kirkes midtergang, hvorefter provst Müller trakterede von Würtzen og de andre tilstedeværende notabiliteter med 2 tønder øl, jævnfør bilag.

Den næste morgen har været trist.

De følgende måneder gjorde det klart, at den garvede greve havde flere liv end katten, og ulykkerne fik gradvis en mere håndfast karakter, indtil omsider de fromme ønsker gik i opfyldelse mortensaften 1721, da grev Detlev gik på sneppejagt i den lille skov mellem slottet og fiskedammen, med blot en enkelt karl til sikring. På nært hold skød flere mand på ham, til han var garanteret død, medens karlen hurtigst benede hjem til slottet og bad husfogden om at tage tilfældet i øjesyn. Hinrich von Würtzen lod sig ikke skræmme, men der var kun et lig at bære hjem, og nu flokkedes ravnene hurtigt om byttet.

Kongen vandt, Gottorperne fik lamperøg, den yngre greve tabte, og tragediens menige rollehavere blev straffet på det uhyggeligste. Som akterne meget høfligt melder, "undlod man på grund af grev Wilhelm Adolphs høje stand at sende ham i torturkammeret, således at han ikke tilstod, og derfor kun fik livsvarigt fængsel på egen bekostning".

Kaptajn Detlev Prätorius, søn af husfogdens nære bekendt kirkegodsforvalteren i Elmshorn, havde ingen høj stand, så han tilstod og blev den 29' juni 1725 lagt på hjul og stejle på Rendsborgs galgebakke. Hjælperne blev brændemærket, pisket og sat til straffearbejde på vand og brød i Rendsborgs fæstning i nogle måneder, til de var døde.

Under alle omskiftelserne sad husfogden urokket i sit store embede, til støtte for den ene eller den anden broder - fem gange så han dem skifte - og siden for kongens administrator. Kort før sin død i 1724 fik han nedkæmpet endnu et stykke kaos, idet han udarbejdede en detaljeret oversigt over Barmstedts areal-opmålinger og udestående landafgifter, og skønt det siden tog samfulde 16 år at få denne restancesag endeligt afgjort, måtte man til slut fra alle sider erkende, at hans materiale var uigendriveligt.

Den 14' november 1724 døde Hinrich von Würtzen uventet af et maveonde, en skæbne som mange andre har måttet dele med ham, når de våde efterårsmåneder på den Rantzau'ske sumpborg blandede kloakfløb, drikkevand og møddingsafter til en pærevælling. Han var i sin alders 59' år og havde været enkemand i 17 uger og 2 dage efter 22 års ægteskab. I benovet ærefrygt for "Rantzau's højtbetroede husfoged" bruger kirkebogen for en gangs skyld titler og kalder ham "Herr".

Som så ofte før og senere i slægten blev den unge generation ilde stedt - de var 5 umyndige børn. Godsets overskytte måtte forstrække dem med 7 Daler til begravelsesomkostninger, og da arvingerne ikke kunde betale, prøvede han at slå godset for pengene, men finansministeriet har såmænd nok kaldt det repræsentation og ladet ham selv sidde med smerten.

Den nye kirkegodsforvalter Meyer inde i Elmshorn, som havde kig på den ældste datter Abelia, rejste flux på hendes vegne krav om, at hun skulde have 100 Daler á conto på arven. Han henviste til, at det førnævnte landafgiftsbeløb - på 568 Daler - tilkom husfogden, og det havde tilsyneladende sin rigtighed, men som sagt måtte arvingerne trække tov med godset i 16 år for at få dem. Til beroligelse kan røbes, at Meyer faktisk giftede sig med Abelia allerede i 1727 - med eller uden á conto.

Den yngste broder, Johann Friedrich, nåede notorisk til et sikkert udkomme, idet han i følge Hof- og Statskalenderen i 1755 blev udnævnt til godsets "Torf-Zoll-Recognitions-Einnehmer" med tjenestested vest for Elmshorn, hvor Krück-åen flød ud af grevskabet, slæbende drægtige pramlaster af Holstens tørvejord til Hamborgs kakkellovne. Man må håbe, at tørveskipperne har været på fornavn med ham - og ikke på titel.

Datteren Charlottes blad forbliver blankt og ubeskrevet, men på sønnen Daniel Ernst's kan vi skitsere en hypotese: Foruden Christian Heinrichs efterkommere findes der i København endnu en familie af navnet von Würtzen - kendte specialister i håndskomageri. Denne gren må nedstamme fra en først i 1800-tallet indvandret skomagemester, ^(N)Johannes von Würtzen, som 9/5 1829 i Helligåndskirken blev gift med Anna Johanne Ziegler. Barmstedt var en skomagerby, hvor over to tredjedele af håndværksmestrene hørte til dette fag, og vi er derfor meget parat til at tro, at emigranten netop kom herfra - og måske nedstammede fra een af Christian Heinrichs brødre, da vi ikke har truffet andre forgreninger der på stedet.

Johann Friedrich efterlod sig vistnok kun datteren Barbara, men Daniel kunde i det mindste for alderens skyld godt være fader til skolemester Matthiess på Lieth (1771-1823). Denne mand blev i 1796 gift i Elms-horn, men døde barnløs, og vi må derfor videre til skrædersvenden Georg Wilhelm v.W., der i 1785 i Elmshorn blev gift med Margrethe Wilckens, og som måske var hans ældre broder. Bedre er historien ikke, men som man ser, den har mulighed for en fortsættelse.

Det er ikke klaret, hvorfra de få endnu i Tyskland levende Würtzener stammer. Telefonbøgerne nævner en enkelt i Hamborg og een i Albersdorf, Holsten, samt ¹⁸⁴¹to gange i Hamborg navneformen Würzen - således som Matthiess stavede det. En gammel dame, ^(A)Dora von Würtzen, havde endnu for få år siden en papirvarebutik på hovedgaden i Slesvig, men nu kan navnet ikke mere spores her.

For os er det mest spændende punkt, om vi heller ikke kan spore Hinrichs ældste søn, Christian Heinrich - eller om vi godt kan. Vi vil forsøge.

CHRISTIAN HEINRICH von WÜRTZEN.

Nacket kam Ich
aus der Mutter Leibe,
und nacket werde Ich
wieder dahinziehen.

At det var Christian Heinrich fra Barmstedt, der blev samfader til den danske linie, ligger så forholdsvis klart, at der kun savnes eet: Beviset. De gamle kirkebøger i Hohenaspe er borte, og vi kan derfor ikke dokumentere, at husfogdens ældste søn er født netop 8/2 1709 - vi véd blot, at det meget vel kunde passe. Vi kender heller ikke fra noget sted i Holsten nogen anden Christian Heinrich af passende alder til at blive vor mand i Danmark, og lige så lidt er det lykkedes noget sted i Holsten at finde Hinrichs søn noteret som "copuleret", begravet, barnefader eller embedsmand. Alt det kendte passer således gnidningsfrit med, at det er samme Christian Heinrich, vi træffer som ung i Barmstedt og som ældre i København.

I 1724 har den 16-årige faderløse dreng på Rantzau-godset selv måttet tjene til livets ophold, og det kunde vel tænkes, at den nye husfoged, Christian Petersen Lautrup, gerne har taget forgængerens søn i tjeneste. Blev det i herregårdens bageri?

Det var meget gunstigt for den subsistensløse yngling at kunne støtte sig til den ansete slesvigske slægt, der talte et så fremtrædende medlem som dronningens kammerkasserer, HANS CHRISTIAN LAUTRUP (1673-1750). Denne mand blev senere som Directeur for Øresundstolden (1730-38) så velhavende, at han kunde betænke Københavns Universitet med det anselige Lautrup-Buchwaldske legat, som består den dag i dag, omend det ikke mere er anseligt. Legatets dobbeltnavn skyldtes fru Lautrup, født ANNA MAGDALENE BUCHWALD, som døde et par måneder efter dets oprettelse. Tolddirektøren har været onkel eller broder til Lautrup i Barmstedt, thi han og fru Anna Malene findes to gange som faddere til husfogdens børn. Fru Lautrup kender vi også andetsteds fra - hendes søster var moder til Anna Margrethe Juhl, som i 1747 blev gift med fourageforvalter Christian Heinrich von Würtzen i København, og hvis efterkommere nyder familiens fortrinsret til legatet. Ringen er sluttet.

Vi vil gerne prøve at se for os den unge Würtzen, den dag han stod på de toppede brosten i bølge-alléen med sin tunge vadsæk på skulderen og sagde farvel til sine søskende for sidste gang, forud for den lange rejse til det ukendte. Til sidst har han haft lidt langt mellem ordene, i sin iver efter at opleve alt det nye og komme i gang med den fremtid i hovedstaden, som han ventede sig så meget af. Hvad skulde der også siges mere, alle kendte de jo ud og ind det, der indtil denne dag havde været hans hele liv?

Trods den megen smalhans efter den gamle husfogeds død hævder vi, at sønnen har haft god vægt at slæbe på - vi fristes nemlig over evne til at sætte rejseplanerne i forbindelse med arvesagens sidste kapitel i 1741 og den part af de 568 Daler, som Christian Heinrich forhåbentlig har fået. Mon ikke han har brugt en del af pengene til at købe sig den nyeste tyske bibel, netop den dyre, mægtige bog fra 1736, der stadig er i efterkommerens eje? Givet er det, at dette pietetsfuldt værnede arvestykke er det ældste, slægten ejer.

Efter skellig overvejelse tror vi da nærmest nok, at helten i dette kapitel en gang i 1742 eller 1743 er kommet agende til den store by København, ad den gamle Roskilde landevej forbi Herstedernes galge og Valby rettersted og pesthus, veloplagt til at begynde på en ny og frugtbar tilværelse, som man nu kunde finde ud af det med den indflydelsesrige Directeur Lautrups velvillige støtte i ryggen. Stillinger i statens tjeneste blev ikke på den tid tildelt enhver, der bad om det, men kun den, der havde virkelige kvalifikationer, fornemmelig venner eller mønt. I Christian Heinrichs tilfælde har der været mindst af det sidste, for i ansættelsesbrevet af 31' august 1743 renoncerer Generalitets-Collegiet udtrykkelig på at hale den sædvanligvis krævede Caution ud af ham, en resignation, som forretningen Danmark senere måtte beklage.

Uden gode forbindelser var vel heller ikke den nyopdukkede holstener få år efter blevet godtaget som et jævnyrdigt parti for en ung dame af det allerbedste borgerskab, ihvorvel hun ikke var nogen glamour-girl. Den udkårne, ANNA MARGRETHE JUHL, var niece af en hel håndfuld velmeriterede embedsmænd, og hun var datterdatter af selveste den nys afdøde Hof-Chirurgus JOHANNES BUCHWALD (1658-1738), hvis berømmelses stjerne var nået helt op i den europæiske zenith i løbet af de 58 år, fra han i 1680 fik sit svendebrev som udlært hos sin morbror, den bekendte Bartskiærmester NIELS BOIE - og derved blev i stand til at ægte og forsørge sin "ubemidlede slægtning Anna Margrethe Buchwald".

Via Anna Margrethe Juhl når vi et yderpunkt i vor stamtavleudrednings rekordjageri, idet Buchwalds morfar JOHAN BOIE, officer i Christian IV's tjeneste, er een af de to ældste dokumenterede aner, og linien fra ham til den yngste nutid indbefatter ikke mindre end 11 generationer; det vil sige, at han er mine børns tipoldefars tipoldefars bedstefar. Han skulde da vel aldrig være sønnesøn af Ditmarsker-bispen NICOLAI (Niels) BOIE junior, som døde i Meldorf i 1542?

På sin 38-års fødselsdag - i 1747 - blev da Christian Heinrich af Frue Kirkes præst viet til den 21-årige jomfru Anna Margrethe Juhl; det kostede fire Daler, og ceremonien foregik i onkel Conference-Raad Basballes hjem i Skidenstræde, den en fintfølende efterslægt så nænsomt om-døbte til Krystalgade. 9 måneder og 26 dage senere blev deres førstefødte døbt - Margrethe Dorothea -, og videre gik det med lynets hast, til den arme kone i 1758 fødte sit tiende og sidste barn. Hermed havde hendes helbred også fået sit grundskud, for i de følgende 4 år fik hun ikke flere børn, og 13' september 1762 døde hun - et sted i Holsten - fra en børne-flok, hvor den ældste var 15 år.

I årenes løb var Christian Heinrich steget støt i graderne, først til Proviantkommissær og siden til "Ober-Kriegs-Commissair og Feltbager" i Kastellet, eller som det officielt hed: Citadellet Friederichshavn. I 1758, da kongen på grund af urolige forhold forlagde en militærstyrke til Holsten, måtte Christian Heinrich mere eller mindre godvilligt følge med som feltbager, efter at have sat en befuldmægtiget til at bage rugbrødderne i kastellet. Men umiddelbart efter sin kones død søgte han atter tilbage til København, sikkert i høj grad af hensyn til sønnernes uddannelse, som lå den samvittighedsfulde fader stærkt på sinde. Døtrenes måske også - men det problem udvikler man dog ikke i breve til kongen. Han fik lov at rejse, såfremt han i Bramstedt - det ligger 20 km fra Barmstedt - vilde efterlade sin assistent Christian Joachim Otte som bagerfuldmægtig. Hovedleverandør af bageriets rug må have været godset Bramstedt, som nogle år senere blev overtaget af FERDINAND OTTO VOLRATH LAWAETZ (1751-1840), hvis mor assistenten måske har været i slægt med, for hun var født Otte. Ham gik det ilde, idet han - Lawaetz - i 1796 krakkede på grund af, at han havde kautioneret for en ven. Mankoen var en snes tusinde Rigsdaler. Hans efterkommere fortrak til Danmark, hvor deres ætling i fjerne led, Otto Lawaetz, i 1946 blev gift med Christian Heinrichs tipoldesøns datter, Else Würtzen. Lad det blive berørt lidt for tidligt her, at Christian Joachim Ottes principal, Christian Heinrich von Würtzen, i 1794 gik fallit med sit bageri. Mankoen var en snes tusinde Rigsdaler.

Under familiens mange vanskeligheder i 1762 skrev Christian Heinrich 4 ansøgninger til sine høje foresatte, nemlig dels til den "ALLERDURCHLAUCHTIGSTE STORMÆGTIGSTE ALLERNÅDIGSTE ARVEKONGE OG HERRE", dels til et par generalløjtnanter, som bliver tiltalt med flere gesvejsninger og guirlander end kongen. Det ene brev slutter, i nogenlunde naturtro oversættelse efter de antikverede tyske floskler:

"Jeg veed, at Samme Høieste har et alt for mildt Hierte, til at jeg maa oprive Detsamme giennem end fleere Klager. Jeg haaber derfor, at jeg ikke denne Gang gjør en forgieves Bøn. Intet andet staar mig da tilbage end at anbefale mig i Deres Høigrevelige Excellenzes ufattelige Naade, og forblive i den dybeste Ærefrygt

DERES HØIGREVELIGE EXCELLENZES HELT UNDERDANIGSTE TIENER".

Kort sagt: "Gør så noget ved det, herre Greve!"

De første ansøgninger gjaldt de to ældste sønners undervisning, som kongen havde bevilget på militærets bekostning, men hvem faderen nu i de $3\frac{1}{2}$ år i Bramstedt selv havde måttet skaffe habile lærere, "indtil disse rent have oversteget min ringe Formuenheds Evner". Specielt skulde Wilhelm, der i teorien allerede var Cadet Reformé, gerne placeres for alvor i det 2^{det} Jydske Regiment hos General-Major, Grev von Holck, og han blev det vist også, men den konto kom til at bære tunge renter. Om Wilhelm hedder det, at "han er efter sin Alder stor og af stærk Vækst, besidder derhos en meget varig Sundheed, tilligemed usædvanlige Kræfter og en ualmindelig, men dog velanstændig Frimodigheed og er udi alle Ting fornuftig. Efter Udseendet at dømme bliver denne Søn ogsaa den største og stærkeste af mine Børn".

For den anstrengte, men forhåbningsfulde fader skjulte et nådigt forsyns slør den bitre stund 26 år senere, da premierløjtnant Wilhelm von Würtzen måtte have sin afsked "paa Grund af den Svagheed, som har gjort ham helt utienstydgtig og berøvet ham Synet paa det eene Øie". Samt den dag i 1792, da den 83-årige olding måtte meddele i Adresseavisen, at døden havde berøvet ham denne søn, Wilhelm.

På grund af fru Anna Margrethes død krævedes en ansøgning til kongen, om enkemanden måtte hensidde i uskiftet bo, og herom handler de to andre breve. Mærkeligt er det at se, hvordan sønnen Carl Gotfred over fyrre år senere i den samme ulykkelige situation bruger næsten de samme sætninger som faderen, lige bortset fra, at denne jo selvfølgelig skrev tysk.

Christian Heinrichs 4 breve er skrevet af tre forskellige sekretærer, hvoraf den ene skriver smukt og nogenlunde læseligt, den anden hverken smukt eller læseligt og den tredie meget smukt og helt ulæseligt. Underskriften er klart nok egenhændig og røber en mand af god uddannelse: den er så professionelt sjusket som nogen øvet receptskrivners, helt anderledes end de ranglede tungen-lige-i-munden-bogstaver, som selve den store Detlev Rantzau møjsommeligt grifledede på checken, hver gang han sendte sin husfoged til Hamborg efter endnu flere penge.

Brevene svarer godt til det ansigt, vi kender fra maleriet: en duelig og nidkær embedsmand, således som Carl Gotfred beskriver ham i nekrologen.

Ansøgningerne fik resultat, og foreløbig kom tingene til at gå jævnt godt for drengene, idet Henrich Lorentz året efter blev udnævnt til Cadet Reformé og hermed indledte en karriere, han sluttede med majors rang, medens Wilhelm, der jo allerede var Cadet, faktisk kom ud af dødvandet og begyndte at avancere. Også Johan kom ind i tjenesten nogle år senere, og allerede den 30' august 1769 blev han udnævnt til secondlieutenant - i en alder af bare 17 år, men så havde Krigs-Collegiet ganske vist også stillet den massive betingelse, at han skulde betale den resterende gæld efter Peter Thomsen, bestallingens foregående indehaver, som havde arbejdet sig op på at skylde 300 Rigsdaler væk. Det var over et års gage, så hvis Peter ellers som en fornuftig mand har brugt pengene på koncentreret vis, har han haft mange salige døgn ud af det.

Ober-Kriegs-Commissairen opnåede efter hjemkomsten i 1763 en fast kontrakt på 21 år om drift af feltbageriet for kastelets garnison samt de i fængslet bag kastelskirken indespærrede tugthusfanger, slaverne kaldet. I omhyggeligt specificerede paragraffer tilpligtes han at levere det erforderlige bløt Brød af Ruug samt under skarpeste Strafs Lidelse til ikke at forfalske Meelet. Hver mand skulde hver femte dag have leveret et $6\frac{1}{2}$ punds brød, slaverne dog kun eet hver tiende dag, så når brødets sidste ende blev muggen og hård, har hungeren været dem en god kok. Rugen vilde blive leveret af Kastelsmøllen til fast pris 1,80 Rigsdaler pr. tønde (krigs-kanceliet kendte altså decimalsystemet!), og hvert brød vilde blive betalt med $7\frac{1}{2}$ skilling. Endvidere fik "Entrepreneurerne" fri brug af kastelets bageriet, der blev nedrevet for et par år siden - og von Würtzen "fik at beholde fremdeles den ham tillagte Gage 228 Daler 12 Sk. aarlig" samt vistnok fri-bolig. Endelig fik feltbageren "til daglig Brug 4 ærlige Slaver", hvad det så ellers kan have været for en afart, når kachotten på kastelet specielt blev brugt til de hårde negle - dem med lænker, vand og brød. Det har nok ikke været Struensee, man tænkte på, skønt han jo allenfals sad herude og gumlede Würtzen-brød i de sidste skrækfyldte uger før sin barbariske henrettelse.

Ober-Kriegs-Commissairen var pligtig at påse, at der altid lå et betydeligt reservelager af rug, tilsyneladende eet års forbrug, hvilket man meget hellere ikke skulde have haft, for de velmente forskrifter kom blot til at indlede en menneskealders økonomisk vakuum i bageriet og en permanent

uhyggestemning både i familien og i Krigs-Cancelliet. Der forsvandt nemlig efter få års forløb omkring 20.000 Rigsdaler, åbenbart ved udtynding af rugbeholdningen, og trods mange års alvorlige anstrengelser blev det opståede deficit ved med at svinge omkring dette tal, som vel oversat til nutidig købekraft har svaret til flere hundrede tusinde kroner, ja måske et millionbeløb. Alene fordi underskuddet igennem mange år ikke øgedes, fristes man til at tro, at de mange rare dalere ikke er blevet ædt og sløset op i den påpasselige Würtzen'ske borgerfamilie - men et helt andet sted. Da kasse mangelen udviklede sig først i halvfjerdsernerne, var omstændighederne omkring von Würtzen således:

Den sindssyge Christian VII havde i enhver henseende overladt Struensee regeringens og dronningens førelse og kunde hellige sig sit livs voldsomste udskejelisesperiode, villigt bistået af en gruppe ligesindede, hvoriblandt greverne Rantzau-Ascheberg og Conrad von Holck åbenbart ansås for de værste. Holck omtales som "karakterløs og umådelig ødsel, så han i løbet af få år satte to store formuer over styr", og om Rantzau hedder det, at han var "en ryggesløs, i bund og grund fordærvet eventyrer ... en topmålt slyngel, der under Struensee's regimente viste sig som intrigant af værste natur".

Det er et faktum, men vel nok uden vigtighed, at både Struensee og Enevold Brandt havde tilknytning til Glückstadt-Barmstedt-egnen. Derimod ser det alvorligt ud, at de to eksemplarer Holck og Rantzau netop havde førsteklases muligheder for at vride penge ud af Christian Heinrich von Würtzen. Rantzau var nemlig i 1770-73 medlem af krigs-kancelliet, der var feltbagerens direkte arbejdsgiver, og da vi desuden antager, at Christian Heinrich er vokset op på Rantzau'ernes hovedsæde, har han haft svært ved at modstå en kraftfuld anmodning om at "låne" Rantzau-Ascheberg så mange penge, som han kunde skaffe. Conrad von Holck havde ligeledes gafflen solidt i Würtzens rygstykker, fordi denne havde behov for Holck seniors støtte til de mange sønners militære advancement, således som vi kan læse det i hans egne breve fra 1762.

Christian Heinrich har nogenlunde bekvemt kunnet realisere for ca. 20.000 Rdl. rug fra Mayeståtens lager i kastellet - og at betale et vist beløb for sin karrieres skyld var ingenlunde altid noget odiøst, se bare Johans helt officielle tilfælde. Omkring 1770 havde feltbageren - foruden 3 døtre - 2 mindreårige sønner, der gerne skulde anbringes i kongelig tjeneste, og 3 voksne, men helt unge sønner, der tjente i hærens laveste grader. Han var selv 61 år gammel, dengang en høj alder, hans yngste barn var kun 12 år,

og vi ved, at han var en stræbsom og omsorgsfuld fader, hvem det lå meget på sinde at sætte disse mange børn sikkert i vej - inden det blev ham for sent.

Langt senere - under retssagen i 1794 - får den yngste søn Frederik Gottlob tillagt hovedskylden for den store "Defect i Magazin-Rugen", og hans hovedkuls flugt til Rusland tyder næppe heller på en kridhvid samvittighed, men såsom de første økonomiske vanskeligheder med kontrakten nævnes allerede i 1774, da han kun var 18 år, må lavinen være begyndt at rulle af andre årsager. Således nævnes i 1782, at Würtzens "Gaard i Nivaa" er tvangssolgt for at afdrage på de 21.000 skyldige Rigsdaler - men i 1794 er gælden alligevel atter oppe på 19.000 Rdl.

Underskudet havde endda været større, hvis ikke en ukendt embedsmand ved henvendelse til regeringen havde forpurret kammerherre Lüttichaus forsøg på at udnytte sin stilling til at købe Nivågården underhånden for en billig penge. Vor reverens for denne navnløse hæderlighedens vogter - og for det ministerium, der støttede ham.

Mærkværdigvis ser man i sagen bort fra, at Würtzen faktisk havde en kompanion - en vis Matthias Bugge og senere hans enke. Dog aner man, at også bager Bugge har fået nerver på under uvejrets rasen, thi på et vist tidspunkt befaler så galt kongen i et skarpt brev til bagerforretningen, "dass die zwei Herren sich nun einig machen".

I det store og hele må man dog sige, at Ober-Kriegs-Commissairen blev behandlet med adskillig hensynsfuldhed. Således søgte man i 1784 at skaffe afvikling ved at give den 75-årige mand en ny 21-års-kontrakt, hvad man dog vist må kalde at give Sorteper videre til den overjordiske retfærdighed. Under rettergangen undlod man udtrykkeligt at søge ham straffet, hvorimod tilsynet, arme mand, blev idømt en bøde li 4-6 måneders gage. Man lod da også Würtzens 4 sønner - den femte var Frederik i bageriet - avancere til fremstående poster i hæren og det præcis på den tid, da Wessel sad og digtede om smeden og bageren.

Som det mest imponerende vidnesbyrd om retsbevidsthedens stæde finder man, at General-Commissariats-Collegiet efter fallitten indstillede til kongen, at man "ikke bør berøve Ober-Kriegs-Commissairen hans personlige Pension og ringe Bohave", dette under henvisning til "den jnkværdige Forfatning, hvori den gamle blinde von Würtzen befinder sig, og for at han ikke skal geraade i større Elendighed". Som danske må vi med nogen national stolthed tage hatten af for disse forlængst afdøde embedsmænd, der så smukt bidrog deres til at udbygge Danmark som en civiliseret stat.

Er det camouflage for unævnelige omstændigheder, når den gamle mands forsvarsskrift under retssagen er bortkommet, skønt iøvrigt hver stump papir derfra stadig ligger i Landsarkivet for Sjælland?

Medens retssagen ikke er ført som straffesag mod senior, skulde "den unge von Würtzen hæftes paa sin Person, naar og hvor han antræffes i Hans Majestæts Riger og Lande," fordi man anså ham for den, "som den forefundne Defect i Magazin Rugen maatte tilskrives". Den bratte standsning på så mange års hasarderet jonglørkunst var da også foranlediget af junior. Han var nemlig omkring den 1' juli 1794 - utvivlsomt efter den årlige lageroptælling, lige inden ny rug skulde bestilles af næste høst - "bortreist, uden at man veed hvorhen; ei heller var det bekiendt naar han kom tilbage". Det var, hvad den redelige gamle beklemmt måtte tilstå for de to stævningmænd, der den 14' mødte op i Generalstokken no. 8, hvor han nu boede hos sin svigersøn Capitain Volrath von Behmann.

Den 28' juli blev stævningmændene sendt af sted endnu en gang for at søge Frederik Gottlob lovformeligt indstævnt for retten, men ham så man naturligvis ikke bare skyggen af. Fru Behmann måtte kvittere på begges vegne, da familien åbenbart skånsomt havde fået den gamle til at gå under jorden, til den værste panik var ovre.

Vi kan meget vel forestille os den lovlydige husmoder fru Louise, gift med en Capitain af pletfri vandel, stå der i den lave dør i nummer 8, alene hjemme, rød i hovedet og i udtrådte morgensko. Med rystende stemme har hun vævet uden om det umådelige, at Far var gemt væk og lillebror stukket af på grund af en millionskandale, til lige rædsel for broder kaptajnen, broder majoren og svoger admiralen. Og hvad mon Volrath selv vilde sige, når han kom hjem til middag og hørte det nyeste om den fine svigerfamilie?

Sagen måtte nu gå sin ubønhørlige gang, og domstolen fastslog efter auditeur Knutzens påstand, at fogedens "arrest" og forsegling var retsgyldig, samt de anklagede skyldige at betale staten 18.981 Rdl. for 3885 tønder "forkommen" rug. Som sagerne stod, blev dette selvsagt en rent juridisk konstatering af situationen, og staten kan ikke have reddet mange af de tabte dalere. Hårdest må katastrofen have ramt Frederiks unge kone, Anne Marie, som nu - alene med halvandet barn - måtte til at skabe sig en ny tilværelse, efter at hun formentlig har måttet aflevere alt, hvad hun og manden havde ejet. Wøldike-familien er vel trådt til - i alle fald fik både Christian Henrik og August Mathias en embedseksamen og kom godt i vej.

Den 6' april 1796 lukkede den fallerede gamle mand sine blinde øjne, til det sidste plejet af sin datter Louise. 2 dage efter blev han bisat fra Garnisons Kirke, og som han sikkert selv vilde have haft det, købte familien ham et gravsted til seks Rigsdaler, ikke et dyrt til ti og ej heller et fallittenspillerhul til to. Til kongen indstillede de meget menneskelige embedsmænd følgende som punktum for hans triste sag: "De Effekter, han efterlod sig, vil næppe tilstrække at dække hans Begravelses Omkostninger, og General-Commissariats-Collegiet akcepterer, at de af Familien anvendes hertil". Her råder anstændige mennesker. Var det malerierne af den gamle og fru Anna Margrethe, de reddede for os?

I familiebibelen skrev Carl Gotfred de sidste og smukkeste ord om sin fader, og vi gør nok ret i simpelthen at tro på, hvad han siger, så sandt han selv var en hædersmand af grundmuret kvalitet:

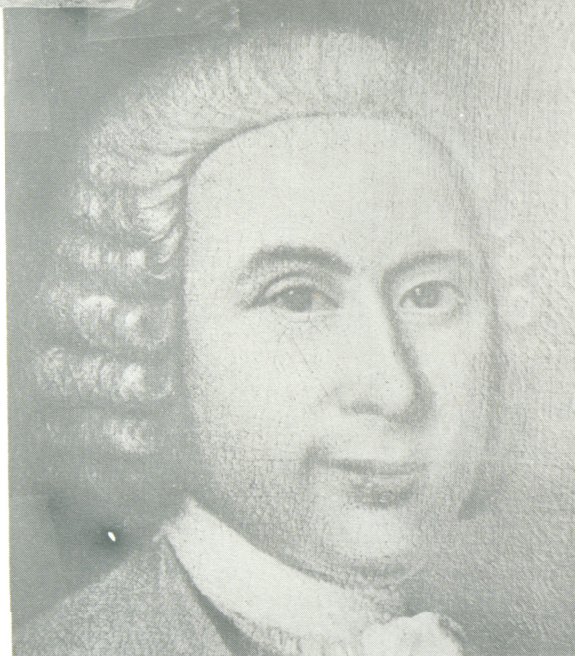
"Natten mellem den 5te og 6te April döde min gode, værdige gamle Fader. Overbevist om, at han i sit Liv havde frjygtet og elsket Gud over alting, og at han stedse havde elsket sine Börn og sine Medbrödre som sig selv, saae han rolig og uden Frjygt Döden i Möde og seyrede tilsidst over alle de Bekjmringer, som han i de sidste 4 Aar uskyldig maatte lide. Alle, som kiendte ham, sige eenstemmig: Han var en ærlig, retskaffen, mild og brav Mand. En öm Fader og en trofast Ven. I siin Tiid en duelig, arbeidsom og nidkiær Embedsmand, der aldrig tragtede efter Riigdom og Höyheed, men alleene efter at opfylde sin Pligt. Fred hvile over hans Kiste".

Nacket kam Ich
aus der Mutter Leibe,
und nacket werde Ich
wieder dahinziehen.

De gamle toppede brosten i Rantzau-alléen.

Christian Heinrich von Würtzen og Anna Margrethe Juhl.

Barmstedt
1724, 22' Juni:

10
Herrn Christian Heinrich von Würtzen Hausvoigt
Rantzau Sähl. Eheliebste Frau Anna Cathr.
Margrethe am 16 dito verstorben und des Abends
in hiesiger Kirche beigesetzt nach vorhero auf
dem Hofe Rantzau in der Hausvogteij von Hr. Probst
Müller die Parentation gehalten, Aetatis 45 Jahr,
conjugii 22 Jahr." - : Født 1679, gift 1702.

"Beerdigt Hr. Hinrich von Würtzen Hausvoigt auf
Rantzau Sähl. Eheliebste Frau Anna Cathr.
Margrethe am 16 dito verstorben und des Abends
in hiesiger Kirche beigesetzt nach vorhero auf
dem Hofe Rantzau in der Hausvogteij von Hr. Probst
Müller die Parentation gehalten, Aetatis 45 Jahr,
conjugii 22 Jahr." - : Født 1679, gift 1702.

Weri König Wient gerufen in allerhöchsten Gnaden
zu vermercken, wie meine Gattin Anna Margrethe
geborene Jull, am 13: dieses Monats ist das Zeit-
liche mit dem Ewigen verwechselt, und mich in dem
betrübteten Witwenstande nebst acht unmündigen
Kindern zurückgelassen.

"Euer Königl. Mayt. geruhen in allerhöchsten Gnaden zu vermercken wie meine Ehe Frau Anna Margrethe geborene Jull am 13' dieses Monaths das zeitliche mit dem Ewigen verwechselt und mich in dem betrübteten Witwerstande nebst acht unmündigen Kindern hinterlassen." ----
Allerunterthänigster Knecht und Unterthan
C H v. Würtzen.

2
Christian Heinrich von Würtzen
Hausvoigt auf Rantzau
Sähl.

CARL GOTFRED von WÜRTZEN (1754-1817).

A dirge for her the
doubly dead,
in that she died
so young.

Ober-Kriegs-Commissair von Würtzens syvende barn, Carl Gotfred, blev den 8' november 1754 døbt i Citadellens kirke, og hermed blev da skrevet de første linier i slægtshistoriens mest personlige kapitel, som ganske vist foreløbigt knirker så tørt som gulvsand: "Gudmødre vare Oberstinde Leuenburg og Frøken Numsen, og Fadderne vare Geheimeraad Carl von Holstein og General Major Christian Heinrich von Holstein samt Obersterne Leuenburg og Kleist!" Vi gætter på, at barnets moder har fået bevilget en enkelt kusine i dette hof- og statskalenderselskab, for det fik hun de andre gange. Det har så nok været Frøkenen, hvilket vi godt kunde efterforske - men vi orker det ikke.

Hvis man overhovedet kan tale om ro i en familie med ti børn under konfirmationsalderen, så har disse år været den eneste rolige periode i Ober-Kriegs-Commissairens omtumlede liv, og den varede kun, til han i 1758 blev sendt i Cantonnement i Holsten, medbringende konen og hele børneflokket. I det hårde liv, som fulgte, var mottoet tydeligt nok "sauve qui peut", og navnlig noterne om den ældste, Hinrich Lorentz, tyder på, at man lærte at sno sig som Kiplings musketerer. Så tidligt som muligt flyttede det håbefulde unge menneske hjemmefra og ud på kasernen, hvor han måske følte sig bedst garderet mod at blive indfanget i ægteskabets snarer. Først, da han var næsten i pensionsalderen, klappede fælden, men der fulgte nu en række opmuntrende år, hvor han brugte de lange rolige pensionistdage til at udspekulere bedre og bedre ansøgninger om lån og gratialer, så selv Sjette Frederiks fornuftige ministerium måtte overgive sig.

Brødrene Wilhelm og Johan var som den ældste flyttet hjemmefra, så snart chancen bød sig, men de foretrak at tilbringe fritiden i en anden atmosfære end kasernens, så de hyrede et par værelser i Nyhavn. Dog, Cap Horn og Nummer 17 var kanske endnu ikke åbne på den tid.

Den gamle selv - med resten af familien - blev i mange år i friboligen i kastellet, men i 1781 flyttede de til Christianshavn, dog blot for atter at vende tilbage i 1786, da Louise blev gift. Noget af tiden boede de i det nuværende Wildersgade 84, hvor facaden i eftertiden er blevet rigget til med stribet glas af EIFFEL BAR, medens gårdsiden ikke ser ud til at være blevet sat i stand, da de flyttede.

Carl Gotfred blev hos sin far, til han i 1786 blev kommanderet ud i den store verden uden for voldene, først til Kronborg og siden til Holsten. Her prægede det skæbnetunge år 1789 sig dybt også i hans bevidsthed - der blev nemlig stjålet 345 Rigsdaler fra ham, og krigskancelliet lod ham selv hænge på de 75, for en advarsels skyld. Det var 3 måneders surt fortjent gage, men han kunde jo også lade være med at ligge i cantonnement med sådan en masse løse penge.

Fra 1791 var han fast i København, og den 2' november dette år kunde han hjemføre sit hjertes udkårne til "Artilleristaldens Bygning", hvor hun forhåbentlig har syntes, at der var dejligt. Om hendes korte, begivenhedsrige liv har arkiverne ikke nær så meget at fortælle som om en konkurssag eller en løjtnants rutinemæssige avancement, men sådan er det jo, og heldigvis har Carl Gotfred selv opvejet det forsømte.

Som 22-årig løjtnant havde han i Ringsted Klosterhave for første gang mødt sin yndefulde tilkommende, Anna Valborg, og han har selv fortalt om, hvordan det blev kærlighed ved første blik. Hun var tre år.

Vi véd, at han huskede dette øjeblik hele livet igennem, for den 29' august 1816 - i sit sidste leveår - besluttede han at skrive den rørende historie til sin kære datter Hanne, som åbenbart aldrig havde hørt den før:

"Dine 2 Breve, min kiære Hanne, - have glædet mig meget. Ieg seer deraf, at du morer dig godt, flakker bravt omkring fra Bye til Bye, og at du har været på din salig Moders Fødested. Jo min gode Pige, under de store Træer i Ringsted Klosters Have, har din Moder, min mig uforglemmelige Walborg, glædet sig som Barn; og dette velsignede Barn fandt ieg i min første Ungdoms Vaar, da ieg engang ligesom du kom fra Ringsteds Kirkegaard, ind paa Klostergaarden, hvor hun mødte mig med en liden Stok i Haanden. Ieg tog dette Skønne 3 Aars gamle Barn paa mine Arme, glædede mig over dets dejlige store brune Øine, kyssede det saa hierteligt - satte det fra mig - tog det atter paa mine Arme, og spurgte: Vil du rejse med mig? Ja! sagde den søde Glut; og nu kaldte Moderen det fra mig. Femten Aar derefter blev dette lille Barn min inderlig elskede Kone, og ieg var i 13 Aar en lykkelig Mand, lykkelig ved hende og mine 8 Børn. For 12 Aar siden rev Døden hende fra os, min Hanne!! - Ieg sørger ikke mere over hendes Tab, men hendes Minde er mig saa høytideligt, og det søde Sværmerie, at hendes forklarede Aand maaske erindrer mig, og mine Børn, og at vi engang igien skal finde hende - Oh! Dette trøstende Haab, er en af Forsynets veldædigste Gaver."

Således forblev Carl Gotfred til sine dages ende mere menneske end soldat, endskønt han nok har passet den militære karriere godt, både med begavelse, redelighed og charme, i nødvendig erkendelse af, at der også var andet i livet end brune øjne.

Da han så Valborg for første gang, var hendes far forpagter på Ringsted Kloster, men da hun var 14 år, købte han Bryggergården på hjørnet af Rosenborggade og Sanct Gjertruds Stræde i København, og her har da Carl Gotfred genopfrisket bekendtskabet. Sandt at sige har det næppe været bryggeren, han sådan længtes efter, for om ham har selv vor meget skrivende helt ikke efterladt andet end de tørre ord i Adresseavisens no. 94 for 1801, hvør han og svoger Lassen lakonisk melder, at "Vores Svigerfader Brygger Christen Lindam ved Døden er afgaaet". Dødsfaldet havde heller ikke bragt ham mere fra koncepterne, end at han få uger efter indsendte ansøgning til kongen, om han eller Valborg i givet fald måtte forblive i uskiftet bo med den nyarvede formue. Derimod havde han en del til overs for fruén, som han skrev en hjertelig nekrolog over - efter kladde - i familiebibelen. I tre år havde han og Valborg endda forsøgt på at bo hos svigerfamilien, men så snart fru Hanne var død, flyttede de og lod enkemanden alene tilbage. Lidt senere er de noteret som boende i det nuværende Julius Kopp's hus på Strøget.

Lindam må have været en meget velhavende mand, for de 24.000 Rdl., som Carl Gotfred efterlader sig i 1817, vilde det have krævet flere menneskealdre at spare sammen af en officers-gage på en 500 Rdl. om året. Det er ikke tænkeligt, at de skulde have noget at gøre med den snes tusinde rigsdaler, som den gamle i sin tid destillerede ud af Ruug-Magazinet.

Da Valborg og Carl i 1791 blev gift, må den gamle Ober-Kriegs-Commissair have følt det som et varrende solstrejf over sit livs sidste råkolde aftentimer. Selv far til ti børn havde han endnu i sit toogfirsindstyvende år bare hos Frederik Gottlob og hos Charlotte kunnet lege med børnebørn - ialt nøjagtigt 2 stk. - og der var ingen muntre smil hos Frederik i konkursbageriet eller hos den dødssyge Wilhelm i Nyhavn. Af hans ti børn var allerede de fire døde. Men brylluppet her - det var så godt, at det ikke kunde være bedre: Det var yndlingssønnen, den dygtigste af dem alle, der blev gift med en køn, god pige af det bedste borgerskab. Ikke heller kunde en hårdt betrængt mand forglemme de prosaiske fakta, at hun havde formue nok i ryggen, til at det nye hjem var sikret mod enhver timelig modgang.

På højtidsdagen har den gamle mand gjort, hvad han kunde for at forære de unge en gave, så god som han i sin armod kunde skaffe den.

Såvist var det ikke let for een, der knapt nok ejede kongens mønt til sit eget og kun "et Bohave af ganske ringe Betydenhed", men der var dog den store tyske bibel, som Christian Heinrich alligevel ikke mere selv kunde læse i, og den blev det, til stor stolthed for Carl Gotfred, som bestemte, at heri skulde fremtidig hans ægteskabs historie skrives. En opdigtet påstand? Ja - det er den ; men jeg tror, den er rigtig, for både Carl Gotfred, hans søskende og svigerfamilie var danske og vilde dog aldrig have købt en tysk bibel fra 1736. Den må have tilhørt Christian Heinrich og naturligvis derefter Carl Gotfred, hvis efterkommere stadig har den, og det er rigtigt, at han i den har ført sit ægteskabs historie, fra det første barn blev født - det var 4 år, før faderen døde - og til Anna Valborgs død. Det er også rigtigt, at der intet står i den om brylluppet med Anna Grønlund eller deres datters fødsel; og det var ikke, fordi Carl Gotfred havde glemt, hvor han havde skrevet om sit livs vigtigste begivenheder. Sådan noget gjorde den mand ikke. Her var bare en låset dør, som Anna Grønlund aldrig fik lov at lukke op.

Om familien Lindam, som nu synes forsvundet, véd vi en lille smule. Samtidig med bryggeren levede der i København en faktor P. H. Lindam, ved det Asiatiske Compagnie, og tilsammen må de to have haft en masse døtre, idet vi kender mange "Ungkarle", der har fået en jomfru Lindam i ægte: Brockdorff, Niels Bang, Fibiger, Jonquières, Gierlev og Braëm, navne, der råber højt om solid position i samfundet. Carl Gotfred nævner aldrig nogen af disse seks som familieskab, så deres koner må vel have hørt til den anden gren. Derimod nævner han ofte og gerne sin svoger, justitsråd Laurentius Lassen, som var gift med Valborgs ældre søster Caroline. Desværre er tiden forpasset til at spørge ham, om han kendte bryggerkarl Rasmus Jessen, der samme år som han selv blev gift med en jomfru Lindam - hun hed Kirstine. Omstændighederne kunde unægteligt have copuleret en bryggerkarl med en bryggerdatter, men hvorfor nævner så den meget slægtsbevidste Carl Gotfred aldrig bryggerkarlen sammen med justitsråden, generaladjudanten, professoren, majoren, rådmanden og den øvrige vennekreds??

Vi må hellere lade faderen selv fortælle om de mange børn, han fik med Valborg:

Mandagen den 29de October 1792 bragte min djrebare Kone en Søn til Verden, efter at hun fra om Natten Kl. 2 til om Eftermiddagen Kl. 3 $\frac{3}{4}$ havde udstaaet mange Piinsler og Lidelser. Kun den, som elsker ömt og oprigtigt - kun den som kiender den sande huuslige Lyksaligheed, og veed, at ethvert Onde, som rører vore Elskte, ogsaa ængster vor Siel: kun han kan giöre sig et Begreb om min Forfatning i de 14 Timer min jündige Walborgs Lidelser varede, og den henrykkede Glæde ieg föelte, da den Algode benaadede os med et velskabt Drengbarn, som et velsignet Pant paa vores ömme og bestandige Kiærlighed.

Onsdagen den 21de November blev vores lille Dreng hiemme døbt af Hr. Professor Treschow og holdt over Daaben af sin Bedstemoder Hanne Bartholine Lindam, fød Lohmann, i sine Forældres Overværelse. Han fik Navn efter sin Morfader og blev kaldet Christen Arsleben Lindam.

Den 9de December holdt min Kone sin Kirkegang, og den 11te December var vores lille Dreng i Kirke. Fadderne vare: Min Søster frue Behmann, min Svigerinde frue Lassen. Min Fader i hvis Sted min Broder Hendrich. Min Svigerfader Herr Lindam. Min Svoger Capit. Behmann og Kammerraad Lassen. Min Kones Morbroder Capitaine Stub - General Adjoutant Kirchhoff. Capitain Biemelhoff, Sohrings og Ferdinand Braun.

1794. Mandagen den 29de Martz om Formiddagen Kl. 11 $\frac{1}{2}$ blev min Walborg lykkelig forløst med en Datter. Dette Barn blev hiemmedøbt og opkaldt efter hendes Mormoder Hanne Bartholine. Den 24de April blev vores lille Datter bragt til Garnisons Kirken og baaren af hendes gode Moder Walborg. De övrige Fadere vare: Fröken Uldrike Schnel, Min Svigerfader Herr Lindam. Major Lorentz, Capitaine Biemelhoff, Behmann, Schprechler, Herr L. Borchsenius og Kammerraad Lassen.

1795. Tirsdagen den 1ode Martz om Aftenen mellem 11 og 12 needkom min dyrebare Kone meget lykkeligt med en Dreng. Med Frøgt og Længsel saae ieg denne Time i möde og med en Glæde, der ikke kan beskrives, tog ieg dette Barn første Gang i mine Arme. Den 28de Martz blev han døbt i Garnisons Kirke, hvorved følgende stod Fadder: Frue Louise Stub, Fröken Lucie Neergaard, min Svigerfader Hr. Lindam, Kammerjunker Lassen, Capitain Behmann, Wendele, Lieuten. Uldahl, Herr von Schnel og Herr Carl Borchsenius. Han blev kaldet Hendrich Carl.

1796, den 19de April om Middagen Kl: 1 slet glædede min dyrebare Kone mig atter med at föde en velskabt Dreng, som blev døbt i Garnisons Kirken den 2ode Maj. Hands Faddere vare min Kones Søster Frue Lassen og Jomfrue Thrine Mieskerup. Capitainerne Stub af Söe-Etaten, Beck af Artilleriet, Hendrich v. Würtzen af Norske Livregiment, Sundt af det lette Infanteri, Justizraad Lassen, Raadmand Læssöe og Artill:Lieuten. Ipsen. Barnet hedder Wilhelm Ferdinand.

1797. Natten imellem den 24de og 25de November Kl. 1 slet, blev min elskte Kone lykkelig forløst med et Drengbarn. Han blev 4 Uger derefter døbt i Garnisons Kirken og heder Gustav Adolph Edvard. Fadderer vare: Min ældste Broders Kone Frue Würtzen og Fröken Lorentz, en Datter af min ældste og oprigtigste Ven. Capitainerne Sohrings, Behmann, Sprechler, Wendele, Lieutenanterne Fabritius og Neergaard.

1799, den 5te April om Eftermiddagen Kl 6 slet bragte min elskværdige Kone det 6te Barn, en velskabt Dreng til Verden. Han blev døbt i Garnisons Kirken, Söndagen den 28de April. Fadderne vare: Frue Admiralinde Winterfeldt, Min Søster Frue Behmann, Major Lorentz ved Landkadetterne. Major og Professor Krebs. Justizraad Lassen, Capit. Hendrich v. Würtzen. Capit. Wolfgang Haffner, og Prem. Lieut. Uldahl af Artilleriet. Barnet heder efter min bedste Ven: Carl Didrich Lorentz.

1800. Söndagen den 22de Juny om Morgenen Kl 7 Slet blev min elskede Kone lykkelig forløst med et Pigebarn. Fiorten Dage derefter holdt min Kone sin Kirkegang og Barnet blev døbt i Garnisons Kirken, da det var 3 Uger gammelt. Fadderer vare: Hendes Amme og Moder Walborg, Frue Weidemann, min Svigerfader Hr. Lindam. Gener. Adjoutant Kirchhoff, Secretair Lassen, Capitain Mourier og Regim. Quartmst. Winther af Artilleriet. Denne lille Pige hedder efter min salig Moder Ane Margrethe.

1801. Den 5te September om Morgenen Kl. 6 slet bragte min djrebare Walborg mig en Datter til Verden, som ieg ved min Hiemkomst Dagen efter forrefand. Tre Uger derefter blev denne lille Pige döbt i Garnisons Kirken, og kaldet Walborg Julie Angelique. Hendes Fader og Moder stode allene Fader. (Not. i kirkebogen: "... og Frøken Magdalene v. Schnell").

Død og nyt liv fletter sig imellem hinanden på den store bogs sidste sider. Foruden om de otte børns fødsel har Carl Gotfred også her skrevet de sidste ord om sin fader - dem vi allerede kender - og om sin svigermoder. De venlige ord i hendes eftermæle lød således:

1798 den 28de Juny om Morgenen Kl. 8 $\frac{1}{2}$ slet hensov efter at have udstaaet megen Sygdom og andre Lidelser min kiære Svigermoder Hanne Bartholine Lindam, föed Lohmann, ved en meget rolig og stille Död. Paa hendes Liig-Kiste stoed fölgende velmeente og usminkede Gravskrivt:

Her hviler de jordiske Levninger af
Madame Hanna Bartholine Lindam, födt Lohmann,
Gift med Herr Christian Arsleben Lindam i 39 Aar.
Föed den 7de September 1744, döed den 28de Juny 1798.

Hun var: Den ömme Moder og Egtefælle, de fattiges Husvalerske og de bedrövedes Tröst. Oplüst, klog og forstandig, taalmodig i alle Lidelser, ja, selv i Dödens bitre Time.

Börn og Börnebörn velsigne Hendes Minde.

+ + +

Hendes Stöv i Graven roelig hviler og selv i Döden endnu smiler,
Hendes Siel nu evig froe, sin Skabers Aasyn seer,
Hvor ingen Lidelser, og ingen Sorg og Död er meer.

I årene, medens børnene kom til, flyttede familien som før nævnt meget, først vel sagtens for at Valborg kunde være hos sin mor i hendes sidste leveår, og siden fordi arven efter Lindam tillod Carl og Valborg at bo bedre end før - og Valborgs helbred sikkert rejste krav.

1802-05 boede de i det endnu eksisterende røde hus på hjørnet af Farvergade og Rådhusstræde, og her har således fru Valborg levet sine sidste år og sine sidste dage. Det meget herskabelige hus var bygget i 1795, og familien har her boet så fint, som nogen almindelig borger kunde drømme om.

Akkurat som sin længst afdøde svigermor havde Valborg fået en bunke børn i hastig rækkefølge - 8 børn på mindre en ni år - og man mærker, at forældrene ikke har villet undvære eet eneste af dem, men bare gerne vilde have haft lidt færre, ulogisk og fornuftigt. Således tænkte i hvert fald den nyfødte nummer 5, Gustav Adolph, da han skrev et nytårsvers til sin mor:

Til min Ømme Moder.

Det skiønne store brune Øje
 seer mildt og ömt paa mig,
 naar Du med saa megen Møje
 Dag og Natt saa moderlig,
 trykker mig op til dit Hierte,
 giver mig dit skiønne Bryst,
 hvor ieg finder Raad mod Smerte,
 hvor ieg sover ind med Ljst.
 Henrykt min Fader dette seer,
 men bring ham nu, kun ingen fleer.

Også den udmærkede Hanne havde en poetisk åre og skrev ved sit andet nytår et digt, som hun siden opbevarede omhyggeligt:

Til Moer Walborg.

Der søde Moer, din lille Hanne
 maae jo ogsaa vise sig,
 som Din Datter og saadanne
 at ieg derved glæder Dig.
 Giør, at naar ieg bliver stor,
 ieg da maae ligne Dig som Moer.
 Gid aldrig nogen Taare, men kun Glæde,
 i dine skiønne Øjne have Sæde.

I 1814 optrådte Storebror Christian med et nytårsvers til Hanne, men resultatet er ikke så godt, at han kan have haft sin habile fars bistand, hvorfor vi antager, at det modsatte har været tilfældet med dette lille nydelige vers uden dato:

Til min Broder.

Vi hviilte under samme Moderhierte,
 i Livets Vaar vi fælleds Glæder nød;
 Forenede i Glæde og i Smerte
 Vi mandigt trodse alle Skiæbnens Stöd,
 Gid du med mig maa leve mange Aar,
 Du selv er Livets Høst, mig jündigst Vaar.

Din Broder Christian.

Sproget er uforfalsket Carl Gotfred, og vi gætter på, at disse linier stammer fra een af de første nytårsdage, smådrene oplevede.

Efter den yngste datters fødsel i 1801 blev det klart, at livet havde stillet for store krav til Valborgs smule fysik, og i de næste tre år tæredes hun gradvis hen, til hun døde i 1804, blot 31 år gammel. Hendes spinkle, sarte skikkelse på maleriet leder uvægerligt tanken hen på tuberkulose, selv om de mange børn åbenbart ganske undgik smitten. Byen Københavns dødeliste for den uge, da hun døde, kunde godt give samme tanke, hvis man prøver efter skøn at udskille børn og gamle for sig:

Dødfødte, nyfødte, kighoste, krampe, skarlagensfeber og tænder:	9
· Brystkrampe (hjerteranfald?), slag, vattersot, gift og alderdom:	10
Durkløb:	1
Brystsyege og svindsot:	9

	Ialt: 29.
	=====

Men Carl Gotfred siger jo netop også selv: "Henvisnet er Ungdom og Ynde". Givetvis er hun derfor ikke død brat og uventet - og hun har i det hele taget ikke fejlet noget, der så helt anderledes ud, end han skriver; thi han evnede fuldt ud at finde de rette ord, og han turde bruge dem - om det billede, der nu stod usletteligt præget i hans sind. Slaget har været frygteligt for ham, og det varede tre måneder, før han skrev om hende i slægtens bibel, med de tunge ord:

1804. Den 29de November Kl. 9 om Morgenen døde min evig uforglemmelige
dyrebare Kone, min Walborg, fra mig og mine 8 Börn. Hun var fød den 6te
Dec. 1773. I 13 Aar var hun min hulde, min elskede Kone, og deelte
troelig Sorg og Glæde med mig. Hun var mit Livs Ljksalighed og fand sin
Glæde og Ljkke hos mig og vore Börn. Ved hende nød ieg det høyeste Gode
den Almægtige kan give os Mennesker paa Jorden: Huuslig Roe - huuslig
Glæde!! - Henvisnet er nu Ungdom og Ynde; hvor huuslige Glæder blomstrede,
her inden disse Döre, her vandrer nu ieg uljkkelige med kummerfuld Siel,
blandt mine velsignede otte Börn, der ei kan skiönne, hvad de har tabt.

O, Mörke paa Dödeliges Vej - men Ljys er paa hiin Side Graven. -
Tidlig var du moden til Udödélighed, maaske fölger ieg dig snart. -
Gud! Hielp vore Börn! - Med skiælvende Haand den 29de Januar 1805.

Carl Würtzen. +

Det var ikke bare en villig pen, der af sig selv gled let hen over papiret - det skete havde tumlet meget i hans hoved, før han overvandt sig selv til at sætte dette punktum for sit ægteskabs historie. På selve dagen havde han overkommet at bekendtgøre dødsfaldet i Adresseavisen, og vi kender ordlyden:

"Med kummerfuldt Hierte bekiendtgjøres herved for Slægt og Venner, at min elskede Kone, Walborg v. Würtzen, fød Lindam, døde fra mig og mine 8 Børn i Morges Kl. 9, i hendes 31 Aars Alder. Overbevist om at de, der kiendte hende, deeltagende vil indsee, hvad ieg og mine smaa Børn ved dette for os saa høist sørgelige Dødsfald har tabt, frabeder ieg mig al Deeltagelses Forsikkring."

Tre uger efter dødsfaldet finder vi igen en annonce, nu på første plads på første side, og teksten kunde se ud til at være en gengivelse af gravstenens indskrift, som således har skullet bringes til alles kundskab:

W a l b o r g v o n W ü r t z e n f ö d L i n d a m
fik Livet den 6 Decbr. 1773, mistede det den 29 Novbr. 1804,
var gift i 13 Aar med Carl von Würtzen, Major af
Artilleriet.

Hun var Mandens elskede Huustroe,
8 Börns lykkelige Moder,
Ak, at hun er det ei mere;
Henvisnet er Ungdom og Ynde!
Hvor huuslige Glæder blomstrede,
der vandrer med kummerfuld Siel
Manden blandt venlige Børn
De Spæde! de skiønne ei hvad de tabte.
+ + +
Oh, Mørke paa Dödeliges Vei!
Ak Ja! - men Lys er paa hiin Side Graven.

Af en ganske tilfældig årsag véd vi nu, at ordene var fuld- vægtige, at Carl Gotfred virkelig var helt ved siden af sig selv efter Valborgs død. Denne velhavende og yderst korrekte embedsmand købte nemlig i sit sinds forvirring et fattigmandsgravsted til sin hustru. I Garnisons kirkebog står de korte fakta:

"6/12 bisat paa Nicolaj Kirkegaard uden Nørre Port Fru Major- inde v. Würtzen, født Lindam. 4-o til Kirken, 0-o til Skolen".

Men godtfolks normale takst var 6 Rdl. plus 4 Sk., hvad Ober- Kriegs-Commissairens gravsted også kostede 8 år før, og i den helt dyre klasse betalte man 10 Rdl., foruden en hel Rdl. "til Skolen" - for korsang velsagtens.

Hvordan enkemanden indrettede sig i de næste år, véd vi ikke meget om, men da den ældste af de otte moderløse - Christen Arsleben Lindam - kun var 12 år gammel ved Valborgs død, har de praktiske problemer været store nok. Et par år efter dødsfaldet har den byrdebyggede fader åbenbart taget den nedslående bestemmelse at sende den nu 12-årige Hanne hjemmefra, for den 15te december 1806 skriver han:

"Min Kiære Hanne!

Vedlagt følger 2 rd. til Jomfrue Lundbye. Jeg maae overlade det til dig at kiøbe noget derfor, som kunne være et passende Souvenir, du kunne forære hende til hendes Födelsesdag.- Mange Tak for dit velskrevne Brev, som meget har fornöjet mig. Bliv altid en flittig, god og brav Pige. Elsk din Fader og betragt ham stedse som din ömmeste, din oprigtigste Ven, hvis störste Attraae og Önske er at gavne sine Börn, og at bidrage alt muligt til deres gode Opdragelse og tilkommende Ljücke. Da, min Hanne, er du mig en kiær, en elskværdig Datter, du vil da foraarsage mig megen Glæde, thi ieg er din uforanderlige hulde og troe Fader

Carl Würtzen.

Hils Madam Lundbye og begge hendes Døttre paa det forbindt=ligste".

Svarer han her på bitre ord fra Hanne? Det har ikke været let for en 12-års at blive sendt helt alene ud blandt fremmede.

Dette brev - der er forseglet med hjorteseget - er lige som alt andet, vi har fra Carl Gotfreds hånd, skrevet på hans danske modersmål, men man vil her og der bemærke en let tysk accent, som naturligt var, når hans skolegang og meget af hans gerning havde været rent tysk.

I 1809 fik han kongens egenhændigt underskrevne tilladelse til at indgå et nyt ægteskab - med den da 36-årige Anna Grønlund, der var enke efter apotekeren på Frederiks Hospital. Desværre overgår det vore kræfter at opklare, om hun har været veninde med den jævnaldrende Valborg, eller om majoren har set hende hænge i vinduet hver eftermiddag, når han red forbi apoteket på vejen hjem fra kastellet - med sit livlige gemyt har han nok haft et vågent øje for alle seværdigheder. Måske har han bare været apotekets faste kunde i Karlsbadersalt.

Kongens tilladelse var betinget af, at der blev oprettet en ægtepagt af hensyn til børnene, og den skulde være bilagt en inventar-for-tegnelse, som vilde have givet os et interessant øjebliksbillede fra dagliglivet, men den er desværre aldrig opstået.

Allerede inden sit andet giftermål havde Carl Gotfred bestøget karrierens sidste høje trappetrin, og det skete på en ret så fantastisk baggrund. Under englændernes belejring af København i 1807 spillede kastellet en lidet glørværdig rolle: Som sin første opgave fik fæstningsartilleriet ordre til at skyde nogle småhuse i Classens Have i brand, idet man

mente, at angriberne kunde dække sig her, og i fire dage skød man da med alle de gloende kugler, kanonerne kunde spytte fra sig, såre effektivt, de ramte bare ikke. Chef for artilleribrigaden var - major Carl Gotfred v. Würtzen. Men når vi ser ham ind i øjnene på det nedarvede maleri, så er vi da også helt klar over, at denne glade sjæl har aldrig kunnet gøre en kat fortræd. Hvem har dog fået denne afsindige idé at beordre ham til skyde på en anden mands hus?

Ikke var ødelæggelser hans livs indhold - men drømmen om et par brune øjne.

Bagefter var det imidlertid ikke Carl Gotfred, der kom ud at svømme og ej heller regeringen, som med betydelig smartness udpegede kastelets kommandant, den hårdtsårede general Peymann, til syndebuk for Københavns forbitrede befolkning. Som den, der havde underskrevet kapitulationen, blev han anklaget for højforræderi, og skønt han under sagen beviste, at han og hans forgængere igennem hundrede år forgæves havde protesteret over for de skiftende regeringers vanrøgt af kastelets udrustning, blev han den 16' november 1808 dømt fra liv og gods. Det har været et mærkværdigt paradenummer, for allerede året efter blev han benådet, frigivet og genantaget i hæren, dog således at han blev forvist ud vest for Valby bakke, nemlig til Rendsborg, hvor han døde 1823.

Som hans efterfølger udnævntes den 13' maj 1808 hans nære medarbejder og kampfælle, Carl Gotfred von Würtzen, som må have oplevet domsafsigelsen med underlige følelser. Mon dette stemningsmenneske har været noget videre glad ved at arve en stilling efter en dødsdømt ven?

Efter den dramatiske forfremmelse fulgte rolige år. Påskønnelser indløb i roligt glidende strøm, forfremmelse til oberst, udnævnelse til kammerherre, tildeling af ridderkorset og i vinteren 1813 en resolution fra kongen om, at han til foråret skal have en remontehest-

Det sidste, vi hører fra Carl Gotfreds egen hånd, er det førnævnte lange brev til Hanne, som efter ungdomsmindet fra Ringsted giver en pudsigt beskrivelse af en ganske almindelig rejse på Sjælland og dermest en munter beretning om højtideligholdelsen af Printz Carl af Hessen's guldbryllup - med gudstjeneste og bal:

"Carl har talt om en Herr Christensen, som i Begyndelsen af næste Uge reiser herfra til Forsløw. Han har sin egen Vogn, og da denne gaar tom til bage, saa var dette en meget bequem Lejlighed for dig at komme til Byen igien. Hr. Christensen har lovet Carl at komme herud til os forinden han reiser, og derfor skriver ieg dette Brev idag, thi maaske kommer

han i Aften eller imorgen: Hvis ikke, sender ieg det med Posten paa Løvedag. Jeg vil derfor ikke forsegle det forinden. Jeg kan da ogsaa skrive noget om Höjtideligheden i Dyrhaven, for nogenledes at tilfredsstille din Nysgiærrighed.-

Jeg fik i Aftes dit 3die Brev. Jeg ønskede saa gjerne at afhente dig i Ringstedt paa Torsdag den 5te September, men da vores Vogn kun er skrøbelig, saa er det vovelig at giøre denne lange Tour.- Jeg skal derfor efter Paraden gaae ud paa Vesterbroe og opsøge den omskrevne Hr. Christensen.-

Efter lang Søgen fandt ieg endelig Hr. Christensen, baade Faderen og Sönnen. Den gamle kiører sidst i denne Uge med sin Søn til Førsløw, besøger en Datter, han har der i Nærheden og kiører om et Par (Dage) efter sin Ankomst igien fra Førsløw til Kiöbenhavn. Manden var meget gallant og forsikkrede, at han med største Omhyggeligheed skulde bringe dig her til Kastellet. Han har en meget smuk Vogn og et Par meget gode Heste; men han vil ligge i Ringstedt om Natten. Du maatte altsaa enten være hos Staals, eller paa Postgaarden om Natten, maaske ogsaa hos Provst Mjønster, som vist med Fornöjelse tager imod dig. Du kan da föolge med Christensen til Ljkkensgave ved Roeskilde Kroe, hos Herholdts Stedsön, hvor du ogsaa maae blive Natten over, og saa lader vi Herholdts vide, naar du er paa Ljkkensgave, hvor da Frue Herholdt og Lise Herholdt (maaske ogsaa flöre) kommer, for at være der en heel Dag med dig. Om Eftermiddagen kommer Moder med Lise og henter dig fra Ljkkensgave. Saaledes har Moder og Lise sagt mig at ieg skulde tilskrive dig. Maaske kan du lade os vide nogle Dage førend du reiser fra Førsløw, hvilken Dag vi skal afhente dig paa Ljkkensgave.

(Note: Lise må være fru Grönlunds datter).

Een Ljstigheid gaaer din Næse forbi, min kiære Hanne. I Morgen skulde du have været paa et Bal hos Landkadetterne paa Eremittagen i Dyrhaven, hvor der i Anledning af Printz Carl af Hessens Guldbryllup holdes Gudstieneste Kl. 12 om Middagen under aaben Himmel (NB naar det ikke regner alt for stærkt). Dernæst spises til Middag og om Aftenen Kl. 7 begynder Ballet. Alle herværende Generaler og Chefer (inclusive min ringe Person) møder Kl. 11 $\frac{1}{2}$. - Bal-Damerne, hvoriblandt Frue Bierfreund, Lise, Grethe og Walborg, som kiöre i vores lille Offenbacher - møde Kl. 7. -

(Note: Grethe og Walborg er Anna Valborgs to yngste døtre).

Løvedagen den 31de August.

Efter at have bivaanet en meget höjtidelig Gudstieneste i Cadetternes njdeligt udpjntede Lejer og efter at have spiist og drukket got, kom ieg i Aftes Kl. 8 hiem. Undervejs mødte ieg dine Söstre, som med

længselsfuld Glæde kiørte til Ballet, og kom hjem i Morges henad Kl. 4. - Ballet var efter Lises sigende Guddommeligt!! - meere kan ieg ikke sige dig derom, thi de sover nu alle 3. Veyret var temmelig godt, paa lidt Regn og Blæst nær, Brorson holdt en skiön Tale, og vi sang 2de gudelige Psalmer, alt under aaben Himmel, i mange Menneskers Overværelse fra Omegnen. De fleste Hoboister af Kiöbenhavns Garnison musicerede med blæsende Instrumenter, kort det hele var meget skiönt -."

Her, hvor vi for sidste gang hører fra Carl Gotfred selv, er han da stadig den meget levende, skönt han nu gik i sit sidste leveår. Den 16' maj 1817 trak han sig tilbage fra aktiv tjeneste, og 12 dage efter døde han af "indvortes Slag", hvorefter han 2/6 blev bisat fra Kastelskirken. Som efterfølger på posten som kommandant i "Citadellet Frederikshavn" blev hans bedste og oprigtigste ven, Carl Didrich Lorentz, udnævnt på Carl Gotfreds begravelsesdag.

Anna Grønlund overlevede ham i 32 år, og deres datter Caroline Natalia, 2gange gift Holm, døde forøvrigt først i 1899. Var det en upåagtet tilfældighed, at Carl Gotfreds og fru Anna Grønlunds eneste datter kom til at bære Valborgs søsters navn?

Skifterettens behandling af dødsboet findes udførligt dokumenteret, og forhåbentlig har de implicerede holdt sig for øje, at "Vi Christian VII" i brev af 27-4-1801 formanede disse personer til at "bære sig ad, saaledes som billigt kan være, og som de i Fremtiden, naar Børnene komme i myndig Stand, eragte at kunne forsvare".

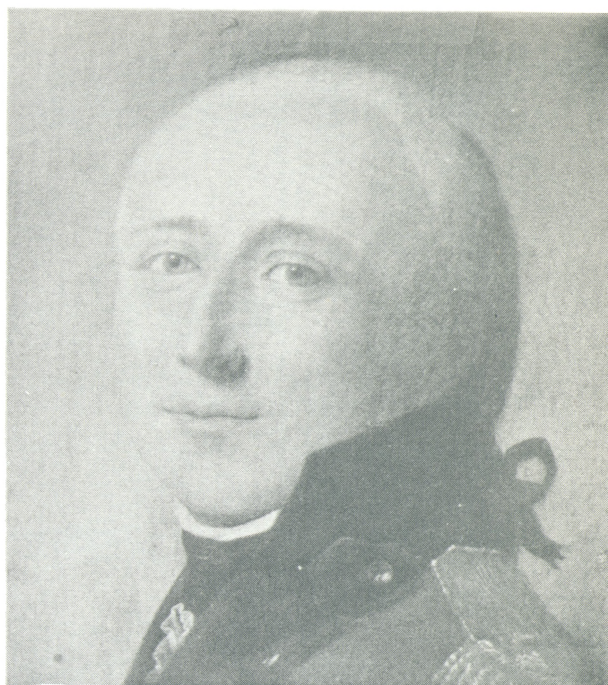
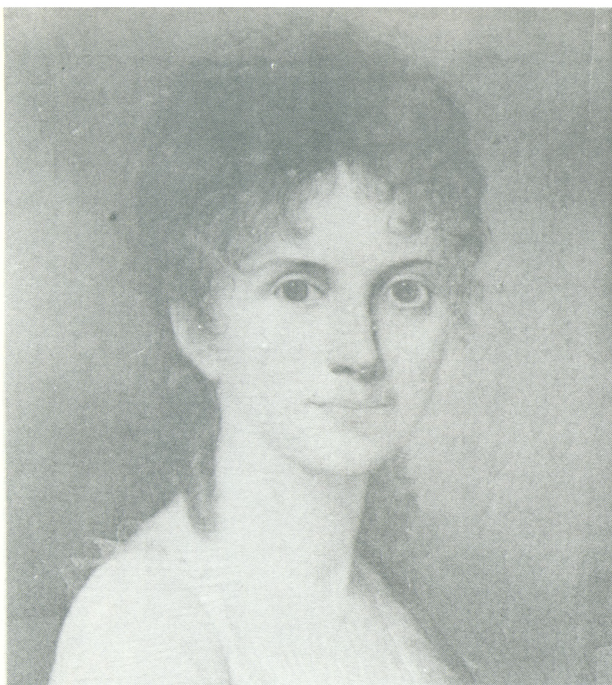
Oberstens efterladte formue blev fordelt med helparter til sønnerne og halvparter til døtrene, i henhold til gældende lov. Som en forsigtig mand havde han sat det meste i obligationer og andet fast, herunder 200 Rdl. Actier i Det almindelige Meubel-Assurance Compagnie og 100 Rdl. i Kaperobligation Nr. 1763 - Sørøveri! Indboet blev vurderet til 1500 Rdl., så han har haft meget, men fortegnelsen over det har vi som sagt ikke, og vi kender nu kun til portrætmalerierne og familiebibelen, der findes i Fr. Würtzens hjem, samt en stor sølvkaffekande med navnetræk, som Hanne bragte med sig ind i sit ægteskab med baron von Haxthausen, og som denne familie stadig bevarer. Her findes naturligvis også brevene til Hanne.

Efter faderens død var nu de mindre børn overladt til stedmoderen alene, men de havde jo dog både de ældste, voksne søskende og så deres arv at støtte sig på, og iøvrigt kender vi ingen grunde til at tvivle på stedmoderens gode vilje. Faktisk kom sønnerne godt i vej som embedsmænd, medens de to af døtrene blev gift med embedsmænd, og kun Anna Margrethe og Valborg døde ugifte og uforsørgede.

Livets hjul havde atter drejet sig en gang rundt, og nye skæbner var ved at udvikle sig, men ingen hverken før eller siden kom til at tale så indtrængende til os, som Carl Gotfred har gjort det over mere end halvandet århundredes afstand. Det er ham, der fik disse længst afdøde til at leve videre, og tydeligst gjorde han det der, hvor han helst vilde det - i sin hymne til hende, hvis død kom dobbelt tung, da hun blev ramt så ung.

A dirge for her
the doubly dead,
in that she died
so young.

I 1792
 som deraf
 fra sig vil
 . Hø. Ho uia
 . Klosters-Ga
 Walborg glo
 frædting i u
 Lige som de
 Klostersgaard
 Gaarden. Jeg bo
 uiet d'at, g
 Oger, l'yd
 atter paa mi
 uet mig? Ja

Det kaa lig. Kræve det skønt den lille barn
 min inderlig elskede kone, og jeg var i 13 Aar en lykkel
 . lig Mand, lykkelig med hende og mine 8 Børn. - For
 12 Aar siden var død hende fra os min Hanne!!
 Jeg sørger ikke mere over hendes Tab, men hendes Minde er mig saa
 høytidelig.

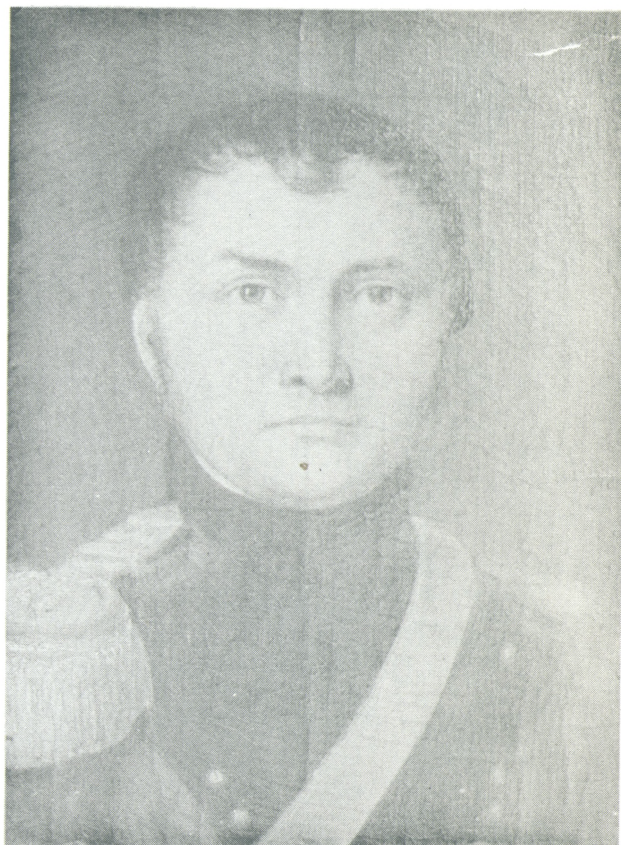
Anna Valborg Lindam og Carl Gotfred von Würtzen.

 "Femten Aar derefter blev dette lille Barn min inderlig elskede Kone, og ieg var i 13 Aar en lykkelig Mand, lykkelig med hende og mine 8 Børn. - For 12 Aar siden rev Døden hende fra os, min Hanne! Jeg sørger ikke mere over hendes Tab, men hendes Minde er mig saa høytidelig."

Carl Gotfred von Würtzen

**Liebkaptajn Thomas Rohde
Anna Dorothea Calløe.**

Min Christen.

**Christen Arsløben
Lindam v. Würtzen.**

1800-TALLET.

CHRISTEN ARSLEBEN LINDAM von WÜRTZEN, Carls og Valborgs ældste søn, har efter vort bedste kendskab ikke sat sig mere sensationelle spor i tilværelsen end qua sit femte barn, Frederik Vilhelm (1838-1921), som blev stationsforstander i Ulstrup, ridder af Danebrog og fader til - blandt andre - FREDERIK EMIL WÜRTZEN (1880-1950). Christen havde fire andre sønner plus en datter, men nogle døde barnløse og andre i Amerika - efter at have lanceret femten nye amerikanere, som slægten har tabt al forbindelse ^{for længst i 1850} med.

Familien ejer et miniature-portræt af Christen - det siger os ikke noget særligt, han ligner en almindelig, pæn laboratorieforstander, og det var han også. I korrekt militært sprog: Chef for Laboratorie-Etaten; det kan såmænd godt være, det betyder noget helt andet. Af hans kone, HENRIETTE PETRINE ROHDE, har vi et lille brunt og dødtrist billede, men hendes forældre kender vi rigtig godt fra et par store, noget mishandlede malerier. Faderen har vist ikke været nogen humør-orkan, ihvorvel noget af melankolien kan skyldes malermesteren, der endnu ikke havde lært at male øjne. Derimod virker hans ægtehalvdal naturlig og ligetil, så at sige nutidig. Om damen var Henriettes mor, er lidt usikkert, for familieforholdene var ikke just letoverskuelige.

Det sikre er, at stambogen - baseret på kirkebogsuddrag - om-taler Henriettes far som skibskaptajn, endvidere, at hun i følge begravelsesannoncen var født i 1804, og at hendes søster Emilie var født omkring 1810. Rohde var ikke noget sjældent navn i Danmark og hertugdømmerne, men i årene 1801-41 nævner Københavns vejviser kun to skibskaptajner af dette navn: J. P. Rohde 1801-31 og THOMAS ROHDE, Nørrebro 3, 1825-41. Desuden nævnes, at "enken efter skibskaptajn Rohde" i 1832-34 bor i Kronprinsesse-gade. Det synes rimeligst, at Henriette og Emilie må være døtre af Thomas, om hvem vi ydermere kan fastslå, at han 2' juledag 1802 blev gift med ANNA DORTHEA CALLØE, at han var født 1783-84, og at han døde i 1855, hvilket annonceres af hans enke, Birgitte Rohde, født Rye (1788-1862). Nu bliver det mere indviklet: 20/2 1862 annoncerede Capitain Emil Tøxen fra Altona, at hans kære moder, Birgitte Rohde, født Rye, er død. Da Thomas og Birgitte blev gift med hinanden, har det altså for begge været det andet ægteskab. Tøxen var født i 1806, og Henriette Petrine Dorothea må derfor være datter af Anna Dorothea Calløe, hvorimod Emilie kunde være Birgittes datter-nærmere vides ikke.

Hvis man ganske lader ældre generationer og alle udenforstående ude af betragtning, bliver konklusionen den, at malerierne sandsynligvis forestiller Anna Dorthea Calløe (? - ?) og Thomas Rohde (1783-1855), søn af kaptajn J. P. Rohde. Thomas Rohde blev begravet i et familiegravsted på Assistens kirkegård, ved muren helt ude i det nordvestre hjørne, hvor han i 1847 købte sig et skøde på 100 år. Her findes endnu gravsten over andre af familien, deriblandt en jævnaldrende, men dog et memento om, at han også kan have haft sønner. Hvorfor har så Henriette arvet malerierne? Fordi det var hendes mor, men ikke disse hypotetiske sønners? Det fremgår, at familien faldt i 2 stykker, da stedmoderen kom til, thi ved hendes død sendtes annoncen til avisen i København helt nede fra Altona og uden medvirken af Henriette, som boede på Vandkunsten, 10 minutters gang fra Pilestræde.

Enkemajorinde Henriette Würtzens historie slutter i Helliggejsts kirkebog med noteringen, at hun er død 9/11 1865 af kræft og skal begraves 15/11 fra hjemmet i Vesterbrogade 86. Ihendes sidste leveår faldt skæbnens hug tæt omkring hende: manden døde i 1844, faderen i 1855, sønnen Martin i 1857 og hendes "eneste, kjære Søster" samt svogeren Wilhelm Ferdinand i 1858. Stedmoderens død i 1862 har vel været til at bære, men det har været drøjt at vinke farvel til de to sønner, der drog til Amerika omkring 1860, og til Frederik, da han blev indkaldt til den ulykkelige krig i 1864, medens hun selv var dødssyg.

Ved mandens utidige død som blot 52-årig blev hun efterladt med seks børn i alderen eet til tretten år, så familien måtte træde hjælpende til, og den seksårige Fredrik Wilhelm blev overtaget af Christens navnkundige broder VILHELM FERDINAND von WÜRTZEN (1796-1858), ham om hvem den nøjagtige Hirsch-håndbog den 6. oktober 1856 noterer: "Bekjendt for sin Mutterwitz". Ritmester Wilhelm var vel nogle sider værd, og de vilde lyde helt anderledes end alle de foregående, men de vilde hurtigt svømme over alle bredder, så det får være. Historierne om hans meriter galopperer igennem en broget mangfoldighed af motiver; lad det være nævnet som en appetitvækker, at emnerne spreder sig lige fra virkningerne den gang, han mødte øplitternøgen til frokost på Københavner-båden, og til hans egen forbløffede reaktion over, at Vorherre evnede at styre kugleregnet i treårskrigen uden om det 128-kilos ritmesterkorpus.

SLUTNING.

Hvorfor nu samle denne lange historie om længst forsvundne mennesker? Svaret må først og fremmest være: Fordi Carl Gotfred har fortalt os, at de en gang var levende. De linier, han skrev, rækker hen over tiden og afstanden.

Men til svaret hører også det jordbundne faktum, at de nødvendige oplysninger eksisterer og kan findes. De husmænd, der fægtede sig gennem det hårde liv på den fattige jyske hede, har lige så vel kendt tragedier og stjernestunder, og der har også iblandt dem været mennesker med stor styrke eller levende følsomhed - men hvor mands minde ikke rækker længere, er de borte for altid, deres røster evigt forstummede. Vi kender dem ikke og vil ikke komme til det.

De elleve generationer i den gamle Würtzen-slægt med dens rødder og grene har endnu mæle, og omend vi kun træffer den enkelte i korte episoder, så får vi dog i klare glimt en række billeder af de svundne tiders samfund, som var så fremmedartede, og af mennesker fra dengang som lignede os så meget.

Siderne 36 + 37 indgår ikke i
det indleverede eksemplar
til scanning.

ANNA MARGRETHE JUHLs FORFÆDRE.

JOHAN BOIE, i 1645 nævnt som officer i Christian IV's tjeneste (Hirsch).

-
- A. Niels Boie, bartskiær og amtschirurgus i København.
- B. Magdalene Boie, + 1668, \neq Ditlev Buchwald, + 1668, der var sogneskriver for de tre østlige sogne i Ditmarsken.
- I. Johannes Buchwald, f. 7/4 1658 i Meldorf, Holsten, + 24/10 1738 i København, \neq 16/10 1680 Anna Margrethe Buchwald ("en fattig slægtning"), + 1735. Johannes Buchwald blev 1680 udlært som bartskiærsvend hos morbroderen Niels Boie. Han blev en europæisk berømt læge, dr. med., livkirurg hos den danske konge, etatsråd og professor. Tjenstgørende i Wien under tyrkernes belejring. Se Ingerslev: "Danmarks Læger og Lægevæsen". De fleste af hans 12 børn nævnt hos Lengnick.
1. --
 2. Anna Magdalena Buchwald, f. 28/6 eller 6/9 1692, + 20/3 1744, \neq 8/5 1711 Johan (Hans) Christian Lautrup, f. 1/3 1673, + 23/8 1750. Han blev dronningens kammerkasserer, senere direktør for Øresunds toldkammer og etatsråd. Ægteparret stiftede ved testamente af 8/1 1744 det Lautrup-Buchwaldske universitetslegat (fundats af 24/5 1751). Ægteparret havde mange børn, hvoraf flere dog døde tidligt.
 3. --
 4. -- En datter blev gift Basballe.
 5. --
 6. Anna Dorothea Buchwald, f. 28/6 1702, + 1738, \neq ca. 1722 Lorentz Juhl, krigsråd, amtsforvalter, regiments-skriver, + 25/4 1742. I 1728 noteret som materialforvalter på Kronborg Ladegård.
 - a. Johann Peter Juhl.
 - b. Frederikke Sophie Charlotte Amalie Juhl, f. 1724, 1724, + 1798, \neq 1744 Niels Fursmann, f. 1716, + 1797, om hvem notater findes flere steder.
 - c. Anna Margrethe Juhl, f. 13/3 1726, + 13/9 1762, \neq 8/2 1747 Christian Heinrich von Würtzen, s.d.
 - d. Frederik Juhl, f. 1728, + 1773, \neq Elisabeth Birgitte Bartholin. Præst til Klim og Thorup. Søn: Lorents Juhl, f. 1760, + 1833, \neq Charlotte von Würtzen (Ober-Kriegs-Commissairens yngste datter)
 7. --
 8. 9. 10. 11. 12.

CHRISTIAN HEINRICH von WÜRTZENs FORFÆDRE.

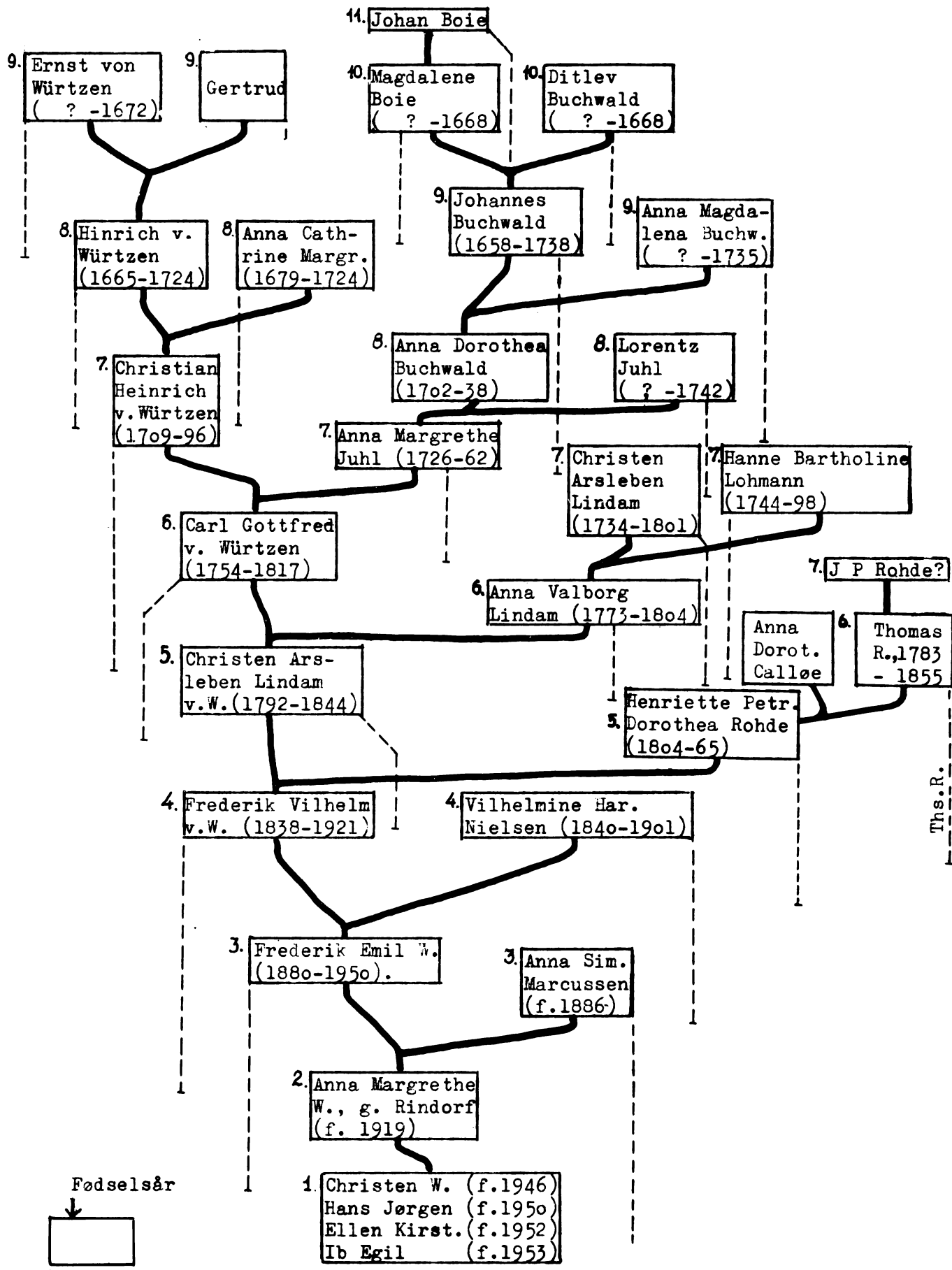
ERNST von WÜRTZEN. Kirkegodsforvalter (Kirchspielvoigt) i Nortorf, Holsten, fra 1644 til sin død ca. 1672. ≠ 1: ---. ≠ 2: Gertrud Han er ikke den ældst kendte af slægten, men de ældre familieforbindelser kan ikke sikkert fastslås. Efternavnet er første gang nævnt 1592. I rigsarkivet findes et brev, dat. 14/12 1650, fra Wulf v.W., der i 1632 kendes som skovfoged i Stafstedt, lige syd for Nortorf.

- A. Christian v.W. (af 1' ægteskab), f. ca. 1640, + ca. 1710. ≠ 16/2 1666 i Rendsborg med Dorothea Lucia Wohldenberg. 1660-61 i Gert Bolts hvervede kompagni i Glückstadt. Fra før 1674 til efter 1705 kirkegodsforvalter i Nortorf. Stamfader til den i 1891 uddøde Nortorf-linie.
- B. Ernst Wilhelm v.W. (af ? ægteskab), om hvem iøvrigt intet vides.
- C. Datter.
- D. Datter (af 2' ægteskab).) Begge gift med danske officerer.
- E. Hinrich v.W. (formentlig af 2' ægteskab), f. 14/3 1665, + i Barmstedt 14/11 1724. I 1710 forvalter på Rantzau-godset Drage, 1712-24 husfoged for grevskabet Rantzau i Elmshorn og Barmstedt. ≠ 1702 Anna Cathrine Margrethe, f. 1679, + 16/6 1724.
 - I. Abelia Lucia, ≠ 1727 kirkegodsforvalter Johann Christian Ernst Meyer i Elmshorn. (NB: rækkefølgen for de 5 børn er uvis).
 - K II. Christian Heinrich v.W., formentlig identisk med den danske linies stamfader, i så fald f. 8/2 1709, + i København 6/4 1796. Se dennes stamtavle.
 - III. Daniel Ernst. Måske fader til skolemester Matthiess i Heist, som måske atter var fader til skrædersvend Georg Wilhelm (K) v.W., ≠ 1785 Margrethe Wilckens. Muligvis nulevende efterkommere.
 - IV. Charlotte Luise.
 - V. Johann Friedrich, i 1755-60 "Torf-Zoll-Cognitions-Einnehmer" for grevskabet Rantzau. ≠ Margaretha Catharina Müller.
 - 1. Barbara Margaretha Elisabeth, d. 20/3 1759.

Slægten var omkring 1700 ganske talrig - ialt kendes fra dette tidspunkt ca. 20 forskellige personnavne, hvis indbyrdes forhold dog kun kendes i brudstykker. En del oplysninger skal foreligge i Nortorfs dåbsregistre 1663-1700. De var alle kirkelige, militære eller civile embedsmænd, bortset fra en enkelt linie, der drev landbrug i Ditmarsken.

DE 11 GENERATIONER.

1600
1610
1620
1630
1640
1650
1660
1670
1680
1690
1700
1710
1720
1730
1740
1750
1760
1770
1780
1790
1800
1810
1820
1830
1840
1850
1860
1870
1880
1890
1900
1910
1920
1930
1940
1950
1960

Fødselsår
↓
[]
Levetid
|

Ths.R.

SLÆGTEN von WÜRTZEN - BIBLIOGRAFI.

H. Rindorf,
Trepilevej 3,
Klampenborg.

Sted:

Familien Stamtavlebogen (Math. Hviid Würtzen 31/12 1879, (1) 6-7-1870
Würtzen, Arne Tophøj 13/12 1956).
Randers. Noter i den tyske Bibel fra 1736 (Carl Gotfred von
Würtzen, mellem 1792 og 1805).

Familien Breve fra C. G. v. W. til Hanne, 15/12 1806 og 29/8 1816.
von Haxt- Nytårsvers "fra" Christen, Hanne 1/1 1796, Gustav 1/1 1797
hausen. (skal være 1798) til Anna Valborg.
Nytårsvers fra Christen til Hanne 1/1 1814.
Brev fra Carl Didrich Lorentz til C.G.v.W. 1/1 1791.

-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-

Hørarkivet. Registraturen over udgåede breve (fra 1728). Enkelte kopier HR.

-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-

Kongelige 1) Zeitschrift der Ges. für Schleswig-Holst. Geschichte 1888.
Bibliotek. 2) Heimatbuch des Kreises Rendsburg. 3) Rauer: Die Grafschaft
Rantzau, 1936. 4) Studt: Familiengeschichtliche Blätter, 1930.
5) Vaupell: Den danske og norske Hørs Historie. 6) Ingerslev:
Danmarks Læger og Lægevæsen (om Buchwald). 7) Goos: Samling af
Universitetets Legater, 1890 (om Lautrup). 8) Lengnick: Stamtav-
ler, 1855 (om Würtzen og Buchwald). 9) Hirsch: Biografiske Noter
over Militærpersoner (håndskrevet). 10) Proft: Lommebog (= Køben-
havns vejviser før Krak), udk. årligt fra 1770. 11) Blangstrup:
Christian VII og Caroline Mathilde, 1890 (bl.a. om Holck og Rant-
zau-Ascheberg). 12) Diverse værker om ejendomme i det ældre Køben-
havn. 13) Leksika.

Med udgangspunkt f.ex. i biografiske leksika kan findes talrige
artikler om Wilhelm Ferdinand von W. - Ligeså om overlæge W.

-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-

Landsarki- 1) Kirkebøger og registre hertil. 2) Arkiv for Genealogi og He-
vet for raldik (Baumgarten, Aarhus, 1908). 3) Arkivalia fra domstolene,
Sjælland. herunder:
Till. til C.G.v.W. til at sidde i uskiftet bo, 27/4 1801.
Dødsbobehandling efter C.G.v.W., sag 13/412 af 1817.
Retssag mod Christian Heinrich v.W., Hof- og Stadsrettens
Domsprotokol XII A, 25/8 1794, sag 735/94 m.m. (ukomplet).

-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-

Avisarkiv. 1) Dødsannoncer. 2) Richter: Fortegnelser over Dødsannoncer. *1923-1924*

-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-

Rigs- 1) Hof- og Statskalenderen (fra 1734). 2) Register over Rangs-
arkivet. personer. 3) Danske Præster (om slægten Juhl). 4) Bobé: Uddrag af
slesvig-holstenske Kirkebøger. 5) Tyske Kancellis udenrigs Afde-
ling til 1670. 6) Krigskollegiets Register over indkomne Breve.
7) Krigskancelliets sager 10/2 1762 nr. 4 og 6/10 1762 nr. 20.
(Enkelte fotokopier med oversættelser hos HR).

-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-

Landsarkiv 1) Hausvoigt Hinrich von Würtzens Amtspapiere (1712-24).
Scleswig- 2) Hausvoigt Zielinskys Amtspapiere auf Drage (ikke gennemgået,
Holstein må artageligt indeholde breve fra Hinrich v.W.).
(Gottorp). 3) Album der Universität Kiel. *1860.*
Sm. iøvrigt brev af 29/10 1958 fra arkivet til apoteker W.

-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-

Diverse. Holstenske kirkebøger, særlig for Barmstedt, Elmshorn og Rendsborg.
"Samvirke" 1/8 1963 (om Københavns belejring 1807).
Søren Telling: Turistfører for Sydslesvig.

